

#4 22

FOLKEHØGSKOLEN

HADELAND:
KAMPKUNST

side 10

FANA:
FOLKEHØGSKOLEUKA

side 17

NANSEN:
VERDENS SAMVITTIGHET

side 20

FOLKEHØGSKOLEN

UTGITT AV FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

Redaktør:

Øyvind Krabberød
ok@folkehøgskole.no
mob. 986 27 439

Send ros og ris til:
ok@folkehøgskole.no

Redaksjonsråd:

Einar Opsvik, Dorte Birch, Angelina K. Christiansen og Eirin Høiseth

Kommer ut med 5 nr. pr. år
Frist for innlevering av stoff: Den 15. i måneden før utgivelse, som er 15. februar, april, juni, september og november. Stoff meldes i god tid før deadline.

ISSN 0333-0206

Design: **U Oslo (uoslo.no)**
Forsidefoto: **Hadeland fhs/Dimitris Farmakidis**
Trykksansvarlig: **Polinor**
Papir: Amber Graphic

Abonnement: 300 kr
Annonser: 1/4-side: 2.100 kr,
1/2-side: 4.100 kr og helside: 8.000 kr

FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET
Postboks, 9140 Grønland, 0133 Oslo
Besøksadresse: Brugata 19, Oslo
tlf.: 22 47 43 00,
bankgiro: 8101.34.46466

fhf@folkehøgskole.no
www.folkehøgskoleforbundet.no
www.frilyntfolkehøgskole.no

Generalsekretær:

Angelina K. Christiansen
angelina@folkehøgskole.no
tlf: 959 60 115

Leder:

Einar Opsvik
Bakkevegen 36, 6150 Ørsta
einar@folkehøgskole.no
tlf: 971 76 112

Nestleder:

Kristin Smith
Ringerike folkehøgskole

Styremedlem:

Mariann Aaland
Buskerud folkehøgskole

Styremedlem:

Ronnie MAG Larsen
Follo folkehøgskole

Styremedlem:

Marianne Amundsen
Agder folkehøgskole

1. varamedlem:

Line Tirslog
Trøndertun folkehøgskole

INFORMASJONSKONTORET FOR FOLKEHØGSKOLEN

Postboks, 9140 Grønland, 0133 Oslo
Tlf.: 22 47 43 00
if@folkehøgskole.no

Daglig leder:

Dorte Birch
dorte@folkehøgskole.no
tlf: 913 52 372

Fagpressen

INNHold

03 *Leder, Øyvind Krabberød*

04 *Portrettet – Stian Bringsværd Olsen*

07 *Pedagogiske inspirasjonskilder – C. Bruun*

10 *Pedagogisk hverdag: Kampkunst*

13 *Foto: Mer enn ord*

14 *Oslo Pride*

17 *Folkehøgskoleuka*

20 *Fridtjof Nansen*

23 *Rektormøtet Trondheim*

26 *Blikk fra kaikanten*

26 *Min sang*

27 *På hjertet*

28 *Bærekraft – Lofoten fhs.*

30 *Spalte: Benedictes metode*

32 *Kjøkkenkurs Voss*

35 *Kokkens*

36 *Kunst – Nasjonalmuseet*

38 *Debatt*

38 *Folkehøgskolene og bærekraft*

41 *Populisme og folkelighet*

44 *Bærekraftsprisen*

44 *Kommentar – Benedicte Hambro*

48 *Arbeidslivet: Angelina K. Christiansen*

49 *Lederen: Einar Opsvik*

50 *Folkehøgskoleforbundet*

52 *Nytt fra informasjonskontoret*

53 *Pedagogisk utvikling*

54 *Internasjonalt utvalg*

56 *Baksiden: Tekst/diktstafetten*

LEDER:

MANGFOLD KOMMER IKKE AV SEG SELV

Midt under Pride-feiringen skjedde det: Skuddene utenfor London pub i Oslo, natt til 25. juni, drepte to mennesker og skadet 19. Det var et angrep på kjærligheten og var et grusomt og dypt rystende overfall på uskyldige mennesker. Det var et angrep på friheten til å elske hvem man vil.

Tre dager med glede er overskriften på Dorte Birchs innlegg fra Oslo Pride.

Frilynt folkehøgskole deltok med stand på årets Oslo Pride. – Pride endte, som de fleste vet, med sorg og fortvilelse, men jeg har lyst til å fokusere på hvordan det begynte, skriver Birch.

På *Oslo Pride Business Forum* i forkant av priden ble det fokusert på mangfoldet og at det fremdeles er en ganske så lang vei å gå. Faren for «rosavasking» ble understreket. Man kan ikke smykke seg med mangfold én uke i året – det er et arbeid som må gjøres hver eneste dag.

Når næringslivsfolk møtes kommer de økonomiske aspektene gjerne opp. – Bedrifter taper hvis de ikke tenker mangfold, de sakker akterut, det synes på bunnlinja, og en skal ikke ta det for gitt at alle kommer fra en A4-heterofamilie, sa kultur- og likestillingsminister Anette Trettebergstuen i sitt åpningsinnlegg. VIPPS-direktøren sa: Mangfold er veldig, veldig enkelt. Virksomheten må spørre seg – hvorfor er vi til? De beste resultatene skaffes i et raust miljø.

Likestilling på ulike plan kommer ikke av seg selv. Mange skeive har fremdeles dårlig levekår i det norske samfunnet. Det er mye hat mot homofile og transpersoner på nettet. Vi må aktivt jobbe for at folk kan være den de er, i samfunnet og på jobben.

På verdensbasis har hele 69 land diskriminerende lover som kriminaliserer det å være skeiv. Autoritære ledere står opp mot

«dekadente vesten». Såkalte tradisjonelle verdier trekkes fram. Det er også land hvor det er dødsstraff for homofil praksis.

Vi er stolte av at folkehøgskole stort sett er et godt sted å være for skeive, men det er stadig nødvendig å være våkne. Og ikke minst må det tenkes mangfold på flere plan. Det må være et mål at personalet og elevgruppen speiler og er representativ for befolkningen som helhet. Slik er det ikke i dag. Mange vil vel beskrive det som ganske «blendahvitt», og det er en vei å gå før personer med funksjonsnedsettelse finner sin naturlige plass på skolene. Dette har også vært diskutert i NOU-utvalget som slipper sin rapport i oktober. Mangfold må søkes i alle ledd, og det er en ressurs og ikke et problem!

Lykke til med å skape mangfold!

Øyvind Krabberød

MAGASINET FOLKEHØGSKOLEN

Folkehøgskolen gis ut av Folkehøgskoleforbundet og er organisasjonens talerør overfor medlemmer, ansatte i folkehøgskolen, politikere, pedagoger og læresteder. Bladet skal sette dagsorden, speile og kommentere aktiviteten i frilynt folkehøgskole og i organisasjonen ved å bringe aktuelt pedagogisk, politisk og kulturelt stoff til inspirasjon og debatt. Folkehøgskolen legges ut på bloggen frilyntfolkehøgskole.no. Målet er å ha en vekselvirkning mellom blad og nett. Relevante blogginnlegg kan også tas inn i bladet. Folkehøgskolen startet opp som Høgskolebladet i 1904 og er medlem av Fagpressen. Magasinet redigeres etter Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakaten.

RADDIS SOM GÅR FOR DET KLASSISKE

Det er Svalbard i mai, jeg skal treffe Stian Bringsverd Olsen (41) fra Grimstad. En rolig sørlending som har lang fartstid i folkehøgskolen – som lærer, elev og stipendiat – og som er en kunstner som brenner for klassisk kunst.

DEN PEDAGOGISKE

FRIHETEN

ER DET HELT SENTRALE

Tekst og foto: Øyvind Krabberød

Jeg får en fin guidet tur i det lille samfunnet på 78 grader nord, så er jeg klar for en liten vandring på egenhånd i «byen». Jeg finner Stians klasserom, linja *Foto og kunst*, som ligger i andre etasje i kjøpesenteret Lumpen, mellom thaimassage og frisøren. Her er elevene i dyp konsentrasjon med figurativ maling, introvert stemning. Jeg smyger meg inn. Læreren har sin egen frittstående kontorpult hvor bøker og malersaker fyller det hele. På kvelden viser Stian meg mer av egne arbeider og rikelig med bøker med noen av hans forbilder. Russiske mestere - Repin, norske Thaulow...

Grimstadgutten startet som kunst- og fotolærer ved den nyoppstartede folkehøgskolen i Longyearbyen i 2019. Han hadde bakgrunn som lærer ved Fana folkehøgskole i mange år, men sa opp i 2018 for å fordype seg i klassisk malerkunst. Han startet på malerskole i Gøteborg – på Florence Academy – en tradisjonell atelierskole der du lærer klassisk-realistiske teknikker. Men det var dyrt, og blakk som en ordentlig kunstner måtte han vende tilbake til arbeidslivet, og da var det naturlig igjen å tenke folkehøgskole. For en varmeelskende sørlending som hater å gå på ski var det radikalt å sette kursen til polare Svalbard, men det har gått bra, nå er han i gang med sitt fjerde skoleår.

Kunstlæreren har også faglig bakgrunn i journalistikk, pedagogikk og kunsthistorie. Men ønsket om å trenge dypere inn i den klassiske kunstverdenen var ikke mettet etter oppholdet i Gøteborg. Sommeren 2021 var Stian elev hos Odd Nerdrum i Stavern. På tredje søkeforsøk fikk han ja. Det ble nesten tre måneder hos den omstridte kunstneren. – Nerdrumskolen er gratis. Betalingen er å hjelpe til med praktiske ting som å preparere lerreter og slikt, og så må vi være villige til å stå modell for Nerdrum – og for hverandre. Mesteparten av tiden handler likevel om å male egne ting. Vi kan hele tiden observere Nerdrum når han maler – det er mye å hente i det, forteller han.

FORLØSENDE OPPDAGELSE

Vi har funnet oss en plass i caféen i kjøpesenteret for en lunsj. Det er stappfullt, og altfor mye folk for Stian. Turistene strømmer til Svalbard nå etter to år med korona. Han bestiller en spicy kyllingsuppe og jeg borer litt mer i denne personligheten.

– Hvorfor søker du mot det klassiske uttrykket?

– Jeg malte mitt første bilde som 15–16 åring, da jeg fikk noe maling i julegave. Gjennom årene har jeg prøvd ulike ting, men stampet med teknikken og malte abstrakt fordi jeg ikke fikk til det figurative. Det var først på et malerkurs i Bergen i 2016 hos Nerdrum-elev Frøydis Aarseth at jeg ble klar over at det fantes konkrete teknikker, ja nærmest en oppskrift. Det var en forløsende oppdagelse – og siden har malingen blitt min lidenskap. Det tror jeg elevene merker, og jeg tror også det smitter. Som lærer blir jeg oppildnet av et spørsmål fra elevene som – hvordan maler jeg en bølge, et tre, en sky...?. Figurativt maleri er et håndverk og veldig egnet som folkehøgskolefag. Elevene lærer noe konkret og det tar ikke lang tid før de opplever mestring ved at metodene de har lært gir resultater. Og samtidig som metodene er konkrete, er friheten og mulighetene likevel uendelige. En blir aldri ferdig med å utforske dette. Det er ulike måter å gjøre det på. Turner, van Gogh, Hopper – alle har funnet en del av sannheten helt konkret, men samtidig er det utrolig komplekst. Jeg føler jeg har noe å formidle som elevene synes er verdifullt – uten at jeg selv er ferdig med å utforske.

– Målet er ikke hyperrealisme. Hvis noen skulle si at maleriet mitt likner et fotografi tar jeg det egentlig som en fornærmelse. Skal man være litt slem mot fotografiet så kan man si at det bare er en mekanisk gjengivelse av virkeligheten. For meg er maleriet mye rikere, og har så mange flere muligheter. Hos Nerdrum er det forbudt å bruke foto som referanse, men helt der er ikke vi på folkehøgskolen. Fotografier kan være nyttige å male etter, særlig når vi er såpass langt nord at vi ikke kan stå ute og male hele året.

DEN PEDAGOGISKE FRIHETEN

Stian brenner virkelig for kunsten – det er der den store gløden ligger. Men det er i folkehøgskolen han jobber og det er grunnen til at det er i dette skoleslaget han har landet.

– Hvorfor er du i folkehøgskolen?

– Den pedagogiske friheten er det helt sentrale, og jeg finner en trygghet i miljøet. Det gir rom for å utforske kunst, foto, film – lavhengende frukter. Jeg kan selv velge å gjøre timene mest mulig skjermfrie, og det gleder meg når jeg ser at elevene evner å nærmest falle inn i meditative tilstander foran staffeliet og glemme bort telefonene sine. Jeg tror også at en karakterfri skole på en sunn måte plasserer ansvaret for å finne mening hos hver og en av oss. Jeg er ikke så glad for at folkehøgskolen blir mer og mer opplevelsesorientert, slik jeg får inntrykk av, for meg er det viktig å finne meningen i hverdagen. Jeg tror for eksempel reisene fort kan ta for mye plass – hele året handler om en tre-ukers tur. Det kan bli feil fokus. Men jeg savner storbyturene til Europa. Vi har ingen turer bort fra Svalbard på vår folkehøgskole. Vi drar med scooter, med båt eller til fots, opplever samfunn som Barentsburg, Pyramiden, Ny-Ålesund eller rett og slett naturen, smiler Stian. Det er eksotisk og svært annerledes å drive folkehøgskole i dette lille samfunnet. – Baksiden er utrolig mye logistikk og sikkerhet for den minste tur. Det blir raskt lange lister som må sjekkes når det skal pakkes – det være seg rifle, signalpistol, satellitt-telefon, førstehjelpsutstyr og skredutstyr etc., det er litt annerledes enn når man skal på tur i Nordmarka. Jeg har kommet hit først og fremst for å være lærer – ikke friluftsmann, humrer han.

IKKE LETT Å GJEMME SEG

De første tre årene har det vært mye som har vært provisorisk ved folkehøgskolen, med lokaler spredt rundt i «byen». Nå gleder han seg til at de skal flytte inn i splitter ny folkehøgskole tidlig i 2023.

Pedagogisk er Stian opptatt av at elevene skal finne sin egen vei. De gjør dette for sin egen skyld – de skal ikke prestere for andre. – Det er fort å havne tilbake i videregående skole – i hamsterhjulet. Jeg tror på menneskets vilje, det er menneskets ansvar å ha en vilje og forfølge den.

Longyearbyen huser knapt 2500 sjeler. Det er et lite samfunn, og ikke lett å gjemme seg bort her. Stian har kjøpt seg snøscooter for å kunne få seg noen lufтетurer. – Jeg har aldri vært i butikken uten å møte en elev. Skal jeg ut på en bar og ta et glass øl møter jeg fort elever som ikke har lov til å drikke alkohol. Jeg kjenner litt på det – det kan bli litt trangt, innrømmer han.

I gjennomsnitt bor folk seks år på Svalbard. Stian tar ett år om gangen, men er åpen for andre oppgaver i sør – på fastlandet. Han dras mer mot kunsten enn mot ekspedisjoner.

– På litt lengre sikt kunne jeg tenke meg å flytte hjemover noe nærmere Grimstad og bygge et atelier et eller annet sted på sørøstlandet. Jeg har bodd så mange steder rundt i verden, men det er ingen av disse stedene som virkelig har følt som «hjem», og den følelsen blir bare sterkere. Helt til slutt er jeg nysgjerrig på hvor mye han ble påvirket av Odd Nerdrums filosofi og tanker. – Han kalte meg «min venn – den naive sosialisten». Jeg er nok litt påvirket og har kanskje dreid et par knepp mot høyre, avslutter han med et sørlandsk lurt blikk.

BEGYNNELSEN

Det sto ikke skrevet i stjernene at Christopher (f. 1839), den eldste sønnen til overrettssakfører Johan Peter og Lina Bruun, skulle bli en av Norges mest kjente skolebyggere. Det var prest moren ønsket at sønnen skulle bli, og det var prestegjeringen han forberedte seg til. 11 år gammel begynte han på latinskolen i Lillehammer, og seks år senere tok han fatt på teologistudiene i Christiania.

Men prestegjeringen fortonte seg stadig mer fremmed. I dagboka klaget han over «alt det Vrøvl Theologene tror sig berettiget at komme med paa Troens Vegne». Det gjorde ikke saken bedre at Søren Kierkegaard slo inn i hans sjel «som Ild gjennom tørt Græs». Christopher grublet sent og tidlig. Han ventet på et kall som kunne vise ham hva han kunne tro og hvordan han kunne leve. «Mens jeg venter, fortørker min Sjæl,» skrev han i dagboka.

Da krigen mellom Danmark og Preussen brøt ut i 1864, holdt Bruun en flammende tale i Studentersamfundet, der han oppfordret norske studenter til å verve seg som frivillige på Danmarks side. Få meldte seg, men det gjorde han selv. Handling måtte følge ord, mente han og la av sted. Krigen var imidlertid over før Bruun nådde fram.

Våren 1867 besøkte han de to mest kjente danske folkehøyskolene, Askov og Dalum. Spesielt gjorde Christen Kold på Dalum et sterkt inntrykk: «Jeg ved ikke noget Menneske jeg har følt et saa ublandat Velbehag ved at være sammen med,» sa han. Møtet med Kold vakte *kallet* i Bruun. Nå så han det klart, han ville bygge en tilsvarende skole i Norge. Det var nå hans virkelige livsgjerning begynte.

Han fikk med seg romedølen Kristian Horne, og i midten av september 1867 la

de to av gårde til fots og med skreppe på ryggen, nordover i Gudbrandsdalen. De hadde tenkt seg til Fron, men forholdene der var ikke slik de hadde håpet. I et brev til sin mor skrev Bruun at han syntes «det luktete Hedemarken og Kaksevæsen og Toddy». Den lange marsjen endte på Romundgard i Sel, 30 mil fra hovedstaden. Der fikk de husrom, selv om presten i bygda forsøkte å forhindre det.

De første ukene gikk Bruun omkring i bygdene og fortalte om skolen, men det er synd å si at det var rift om plassene. Noen dager før åpningen hadde syv gutter meldt seg. Utover høsten kom det noen flere, og de ble 20 etter hvert. De som kom, skjønte nok lite av hvilken skole de kom til. Når Bruun ble spurt, svarte han: «Vi frister at lære dem at tænke over Livet.» Antakelig ikke særlig opplysende for jordnære gudbrandsdøler.

«VI FRISTER AT LÆRE DEM AT TÆNKE OVER LIVET.»

FOLKELIGE GRUNDTANKER

Etter å ha drevet folkehøyskole i tre vintre på Sel, sto Christopher Bruun i mai 1870 fram i Studentersamfundet i Christiania med sine syv foredrag, som senere skulle bli den navngjetne boka *Folkelige Grundtænkter* (1878). Folk strømmet til og samfunnssalen ble overfylt. Den senere matematikeren Elling Holst skrev at Bruun «utfoldet med sin mægtige Ro disse store Syner og djærve Tanker, der skulde bygge Norges Fremtid».

Hvilke «store Syner og djærve Tanker» var det Christopher Bruun utfoldet? Han åpnet med å si at det er ut fra *mennesket* at enhver skole må begrunnes, og han begynner med de små barna. «Der er ikke noget saa levende til blandt Mennesker som et lidet Barn.» Barnet er tillitsfullt og tror hva det hører. Derfor har barnet «en medfødt Ret til at faa høre *Sandhed*, og kun Sandhed». Den som lyver for et barn, han «river Rifter i dets fine Sjæl. Han aander Livets Smitte ind i det».

Bruun spør så hvordan det står til med åndslivet i Norge? Svært dårlig, sier han, åndslivet er import fra Europa. «Vi laaner og laaner alt som skal være til Næring for vårt indre, og det vi har at give som Vederlag, er for meget lidet at regne.» Med ett unntak: «Bjørnson og Ibsen har traadt frem.» I det ligger et løfte om en ny begynnelse.

Det er i dette perspektivet at folkehøyskolen gir håp om Norges gjænfødselse. Intet mindre! Skolen skal styrke bøndene i møtet med det fremmede ved å gi dem opplysning og dannelse på hjemlig grunn.

Bruun er overbevist om at det hos bøndene ligger gjemt «store aandelige Evner», som hittil ikke er kommet fram, fordi en ikke har funnet en utviklingsform som passer for dem. Folkehøyskolen skal ikke formidle «nyttige Kunnskaper», men utøve «aandelig Paavirkning». De unge skal lære å kjenne «begeistringens Kraft» og meddeles «en ideal Livsanskuelse».

Men hvordan gjennomføre dette ambisiøse og ikke spesielt konkrete dannelsesprogrammet? Bruun svarer: Ikke ved pen-sum og pugging, men «ved at tale til Elevene ud av vor egen Sjæl». Om hva? «Om Husliv og Kjærlighed, om Betydningen av at tilhøre et Folk og eie et Fædreland, om Sprog og Digtning, om Frihet, Oplysning og aandelig Selvstændighed.» Det er to hovedfag ved en folkehøyskole, sier Bruun. Det ene er «at tænke over Livet», det andre «Historie». Flere hovedfag finnes ikke.

På samme måten som Bruun forsvarer det levende ords forvandlende kraft, like sterkt taler han om verdien av «det simple legemlige Arbeide». Det er et åk vi ikke kan unnvære uten å forfalle. Det tragiske er, mener han, at den europeiske dannelse er bygd på fritak fra kroppsarbeid. Bokmenneskene utvikler derfor «denne spinke Legemsbygning og disse tynde, løse, slakke Muskler, som vi kjender saa alt for vel til». De får overanstrengte hjerner og «afblegede Legemer». Det er en forkjøpning av menneskenaturen. Åndslivet har en smak av «Stueluft og Stuelærdom, af Kakkelovnskrog og ufrisk Slaphed. Især lider det af at Viljen holder paa at blødne

op og blive borte». Den som i sin ungdom ikke lærer å spenne sin vilje, lærer ikke å overvinne seg selv, «han blir et Bløddyr all sin Dag».

Hånd i hånd med forakten for kroppsarbeid, går tilbøyeligheten til «Overdaadighed og Nydelsessyge». Dette er den andre store samfunnssykdom. «Jo mere menneskenes Sind og Tanke blir optaget af slige Ting som Mad og Drikke, Dragt og Bolig og Fornøielse, des mer blir de selv til Pjæt. (...) Den som kan holde lange Foredrag om Mad eller om Moder, han kommer ikke let til at forstaa en god Sag.» Derfor er «den hjemlige Tarvelighed en Grundtanke i det folkelige Arbeide».

Bruun går til gjentatte angrep på «den lærde Skole». Pugging av latin og gresk er spilte krefter. Det er som «at øse Sand i et Sold». Det blir åndsfortærende øvelser, som nok kan trene hukommelsen og slipe forstanden så den kan kløve hår. Men hva hjelper det med «Sagførerskarpsindighed», hvis sjelen er tom?

Historieundervisningen er tørket inn til «en endeløs Række med Navne og Årstal». Igjen er det hukommelsesevnen som oppøves, men «Historien selv, de store Mænd og de store Begivenheder, Menneskeslegtens Livsudvikling, den blir Guttene (!) narret for», skriver Bruun.

Om religionsundervisningen? Av den blir lite annet igjen enn «død Udenadlæring af Bibelsprog og aandsforladte Begrepsudviklinger, som mishandler den levende Sandhed». Elevene blir påført «Kristendomsforkjølelse».

Vonheim i Gausdal

Bøndenes største mangel er at de er uvitende om at de har et fedreland. I århundrer har de vært stengt ute fra all gjerning som går utover grensene for deres egen bygd. Bonden må derfor løftes «ud af sit dybe Mørke». Det kan først og fremst skje gjennom en bedre skole. Dernest vil Bruun gi bøndene rett til å bli embedsmenn, f.eks. dommere etter et par års studier. «Kan vore Bønder være med at give Lovene, saa maa de ogsaa kunne dømme efter dem.»

Bruun mener at også andre enn teologer skal kunne bli prester. Han er overbevist om, sier han «at mangelen prøvet Almueskolelærer og Lægprædikant vilde være et bedre emne til prest end størstedelen af vore theologiske Kandidater».

Likewise kjenner han bygdefolk som har «umiskjendelige Anlæg for Lægekunsten». Disse burde kunne få «et kortfattet lægevidenskabeligt Studium, uden først at maatte blive Studenter». Det Bruun ønsker er å gi bøndene nøklene til embedsmennenes hellige haller. Intet mindre!

Men om embedsmennene står fremmede overfor bøndene, så er det en annen gruppe man heller ikke når fram til, en gruppe som er mere «umiddelbart og barnligt anlagt»: *kvinnene*. Embedsmennene har vanskelig for «at tale et Sprog, som selv høit begavede Kvinder kan fatte». Det er den abstrakte uttrykksmåten som skaper en mur mellom menn og kvinner. «Thi i Abstraktionernes blege, blodløse Verden har Kvinden med det varme Hjerte endnu ikke lært at finde frem.» Derfor har menn og kvinner så lite

å snakke med hverandre om, og denne «aandelige Skilsmisse» preger også ekteskapet.

Kvinnens første og viktigste kall er å være mor og husmor. Derfor er latin bortkastet for jenter. Likeså å lære fremmede språk. Det oppdrar ikke «til Tanker, men til Pjat», mente Bruun. Nei, kvinnene trenger å få høre om historien og dikterne. Historiens store skikkelser vil gi dem «Maalestocken for hvad Mænd skal være».

ARVEN ETTER BRUUN

Da *Folkelige Grundtænkter* kom ut i 1878, hadde Christopher Bruun tre år tidligere grunnlagt folkehøgskolen Vonheim i Gausdal. Det alene var grunnen til at Bjørnstjerne Bjørnson kjøpte gården Aulestad og ble nærmeste nabo. Begge tenkte nok at dette også skulle bli et fruktbart åndelig naboskap, men slik gikk det ikke. Isteden utviklet forholdet mellom Vonheim og Aulestad seg til et drama, der de fleste av teatrets virkemidler ble tatt i bruk. Det skal vi la ligge her.

Hva besto egentlig Christopher Bruuns storhet i? Slik jeg ser det, var han ingen tenkningens nybrottsmann. Ikke på noe område brakte han nye idéer inn i norsk skole- og samfunnsdebatt, men ut fra viktige strømninger i tida formet han et kraftfullt folkeopplysningsprogram. Slik fikk den nasjonale bevegelse i Norge et folkelig fundament, noe som ble viktig for den demokratiske utvikling her i landet. Lærerne fikk en identitet som var tuftet på rettstat og demokrati, noe som skulle vise seg å bli svært viktig under lærerak-

sjonen i 1942. Å være lærer var noe mer enn en «jobb», det var et kall og en livsoppgave. Læreren skulle ikke bare formidle kunnskaper, men også gi elevene noe edlere å strebe mot enn sikre stillinger og gode inntekter; gi dem livstro og livsmot; hjelpe dem til selv å forme «sit Livs Kunstverk».

Bruuns virke ble underbygget av hans alvor, hans vilje og hans begeistring. Når han gikk omkring på Romundgard og Vonheim i rød toppelue og vadmålsbukse og mænte de unge til å «indvie sit Liv til at kæmpe efter Sandhed og Ret og til det alene», så grep det så sterkt fordi han krevde det samme av seg selv. Slik ble han et levende forbilde for sine elever.

Når vi i verdens rikeste land stadig øker vårt forbruk, på bekostning av de fattige, naturen og framtidige generasjoner, da minner Bruun oss om at det er «Overdaadigheden som stærkest arbejder paa at opløse Samfundets Baand». I dag er det ikke de få bøndene som trenger å bli løftet «ud af sit dybe Mørke», men vi andre som må løftes vekk fra et uvetting forbruk. Slik at vi kan danne oss «et Billede af Tilværelsen, ikke saadan som den er, men saadan som vi selv skulde ville forme den om vi kunde, et Billede af en Tilværelse som den *skulde* være». Det vil alltid være et radikalt pedagogisk program.

Inge Eidsvåg,
forfatter og tidligere rektor
ved Nansenskolen

Litteratur

- Knut Aukrust: Fra Vonheim til Vika. Christopher Bruun 1893-1920. Hovedoppgave i Kristendomskunnskap ved Universitetet i Oslo, 1981.
- Tor Aukrust: "Folkelige Grundtænkter" - 100 år etter. Rapport fra en renegat. Kirke og Kultur, 1978, 83.
- Christopher Bruun: Folkelige Grundtænkter. Oslo, 1878.
- Rune Slagstad: Kunnskapens hus. Oslo, 2000.
- Klaus Sletten: Christopher Bruun. Folkelæreren - stridsmannen. Oslo, 1949.
- Vegard Sletten: Christopher Bruun. Einsleg stridsmann. Oslo, 1986.
- Sigmund Skard: Det levande ordet. Ei bok om Matias Skard. Oslo, 1972.
- Sigmund Skard: Christopher Bruun i dag. Kirke og Kultur, 84, 1979.
- Rasmus Stauri: Fire folkelærere. Oslo, 1930.

AIKIDO: EN UTRADISJONELL FOLKEHØGSKOLELINJE

Aikido er en moderne japansk kampkunst som innebærer en østlig filosofi inspirert fra Buddhismen. Hovedformålet er kultivering av både kropp og sinn, samt å finne en fredelig løsning på enhver konflikt. Gjennom treningen får man mulighet til å praktisere selvdisiplin, bevissthet, koordinasjon, tilstedeværelse og ikke minst etikette. Teknikkene kan også anvendes som selvforsvar da man lærer alt fra å respondere og unngå, til å ha en mental holdning hvor man hverken er en angriper eller et offer.

LITT BAKGRUNNSHISTORIE

Noen ganger kan man virkelig undre over hvor tiden blir av. For tiden siden jeg satte min fot på det som da het Vestoppland folkehøgskole i høsten 2002 til i dag, virker som om det var forrige semester.

Vestoppland folkehøgskole (nåtidens Hadeland folkehøgskole) ville opprinnelig styrke linjen med navnet *konflikthåndtering* i håp om et mer spennende og engasjerende tilskudd til skolen. Det var riktignok da forslaget om den japanske kampkunsten Aikido, også kjent som *The Art of Peace*, kom på idébanen. Det var i 2001 jeg for første gang ble invitert til å holde et lørdagsseminar i Aikido.

Men til tross for at elevene satt med en rekke spørsmål i form av eksempelvis «hva gjør du hvis jeg gjør sann?» eller «funker det på ekte?», syntes de at Aikido virket svært spennende og interessant.

Etter en klar oppfordring fra datidens rektor August Duedal, møtte jeg personalt med en stor entusiasme og spenning. Det å jobbe som en lærer i linjefaget Aikido oppfattet jeg som *a chance of a lifetime* ettersom hjertet mitt virkelig brant for denne kunsten – en kunst som kun ønsket meg og verden vel.

Etter å endelig ha fått grønt lys på noe som føltes som å ha vunnet i lotto, startet en ubeskrivelig og spennende reise. 20 år og nesten 500 unge mennesker senere, er det både en glede og ære å dele mine erfaringer, som ifølge mange er en suksesshistorie. Og dette til tross for en nokså annerledes pedagogikk og fremgangsmåte enn det som er vanlig innenfor skolesystemet.

FØRSTE UTFORDRING

Hvordan kan en kampkunst med en relativt streng selvdisiplin fra en helt annen verdensdel være kompatibel med folkehøgskolens ideologi i Norge?

Hva måtte ofres uten å miste kunsten og dets identitet?

Hvordan kunne Aikido tilpasses mentaliteten til norske ungdommer?

På hvilken måte kunne man ivareta den såkalte «dialogen» når Aikido har dype røtter i Østens visdomstradisjoner der man helst ikke spør, men følger veien til den som har gått den før?

Ville jeg oppleves som streng dersom jeg forble trofast til tradisjonene som kunsten stammer fra?

Jeg kjente altså på et ansvar fra alle retninger, og følte det ville være umulig å svare på alles forventninger. Det jeg måtte finne ut av i begynnelsen var på hvilken måte idealet til folkehøgskolen, som er danning av mennesket, var kompatibel med idealet til Aikido som er selv kultivering. For selv kultivering kan lede til fred i likhet med danning som resulterer til et mer harmonisk samsvar. Så istedenfor å foku-

DIMITRIS FARMAKIDIS
LINJELÆRER FOR AIKIDO,
SVERD OG ØSTLIG FILOSOFI

Dimitris har vært hovedlærer på Aikido, sverd og østlig filosofi siden 2002. Han er Yondan (4 Dan) og har tittelen Shidoin både i Hellas og i Norges Aikido forbund der han er medlem av den tekniske komiteen. Dimitris har bagrunn også som danser, koreograf og har jobbet med foto og reklame i 10 år. I tillegg til å være sensei er han dyktig på kjøkkenet, og han elsker å høre på musikk og danse.

sere på ulikhetene, valgte jeg å søke etter likhetene. Dermed bestemte jeg meg for å anvende kunstens ideologiske fundament for å jobbe videre med ideen om danningen av det hele mennesket.

SEIEREN OVER EN SELV TIL FORDEL FOR ALLE

Den største seieren, er seieren over deg selv står skrevet på kalligrafiet over inngangsdøra til dojoen – stedet hvor man praktiserer veien, som gradvis blir ens egen vei mot seg selv. I praksis betyr ordtakene å lære bort før man lærer noe nytt. Og ikke kun å lære, men også å anvende det i livet. Ikke kun til fordel for seg selv, men alle andres. Dette er linjens øverste formål og alt som blir introdusert, oppfordret og praktisert i dojoen eller utenfor, omhandler dette. Ikke gjennom intellektualisering, men gjennom en praksis. Ikke kun for å ha et eget utbytte, men for å bruke den til hjelp for andre.

PEDAGOGIKKEN

For det utrente øyet ser det ut som om pedagogikken til Aikido linjen på Hadeland er i strid med folkehøgskoleånden ettersom det er lite dialog, tilpasning, strikt etikette, mange krav og mye ansvarliggjøring. Dialogen skjer derimot i form av tilbakemeldinger etter selvrefleksjon. Respekt er ikke noe man krever men noe man fortjener, og tilpassing i dojoen handler ikke om verdens tilpasning etter meg, men jeg etter verden.

Under undervisningen blir ikke eleven møtt der den «tror» den er, men med blanke ark og hovedfokus på elevens potensiale, styrker, kvaliteter eller evner. Det snakkes lite om diagnoser uten at det betyr at man ikke tar diagnosene på alvor: Elevene oppfordres til å jobbe for hva som

er best for seg selv og klassemiljøet, og det oppstår aldri ønsker om endringer i undervisningen. Av den grunn hadde linja omtrent 99% tilstedeværelse i 2022, i tillegg til at de fleste ønsker å gå ett år til hvor alle uten tvil er fornøyde.

UNDERSVINGSPLANEN

Linja følger en tydelig, forutsigbar og allsidig ukeplan samtidig som det blir en gradvis fordypning i emner, teknikker, øvelser og liknende. Hver uke startes med et tema som eksempelvis klassiske japanske begreper som brukes i tradisjonelle kunstformer. Som et eksempel kan jeg nevne *Fudoshin* (urokkelig sinn), *Kaizen* (konstant forbedring uten å være misfornøyd) eller *Ichigo Ichi e* (ett liv, én pil, én mulighet).

Andre temaer kan handle om tilstedeværelse, prosess, oppmerksomhet, positur, pust eller anatomi. Gjennom hver uke jobbes det grundig med slike temaer. I tillegg til dette har vi lengre perioder med øvelser, teknikker, refleksjoner og relevant teori til faget. Hovedfokus er ikke mestring av selve teknikken, men mestring av ens selv.

Det er flere verktøy som brukes i dette arbeidet som pustøvelser, meditasjon (*Zazen*) øvelser rundt mindfulness, fallteknikk, tøying, styrkeøvelser og teknikker fra Aikido sitt uendelige repertoar. Et supplement til linjefaget er sverdtrening. Sverdtreningene består av alt fra lek med skumgummisverd, til mer seriøs praksis

med sverd av treverk og ekte sverd. Elevene blir jevnlig oppfordret til korrekt etikette, og blir fortalt om den japanske kulturen samt eldgamle samuraitradisjoner. Det trenes, øves, poleres og reflekteres daglig selv om resten av skolen sover eller medelever koser seg med andre ting.

KONKLUSJON

Skulle jeg bruke sitatet «sannheten kan måles ut ifra resultater», så snakker resultatene for seg selv. Enten det handler om unge mennesker med svakheter og negative erfaringer eller om vanlig ungdom, om toppidrettsutøvere, de som ønsker å trene selvforsvar eller ungdom som er i søken om «å finne seg selv», så har alle mine elever fått et svært godt utbytte av å gå på Aikido-linjen på Hadeland folkehøgskole.

«Yugen» er et begrep som forenklet betyr at man ikke kan definere alt med ord. Det er en slik følelse jeg riktignok sitter igjen med når jeg skal sette ord på bredden til Aikidokunsten, og den utrolige erfaringen jeg har hatt oppgjennom de siste 20 årene.

Dimitris Farmakidis

Mer enn ord

Foto: Adrian Salamonsen

Kreativitet er en evig kamp mot termodynamikkens lover
og skapelse hard arbeid for å lage mer orden der det fra før er kaos.

Peder Pedersen, fotolærer Lofoten folkehøgskole

FRILYNT FOLKEHØGSKOLE PÅ OSLO PRIDE:

TRE DAGER MED GLEDE

Frilynt folkehøgskole deltok på årets Oslo Pride. Pride endte, som de fleste vet, med sorg og fortvilelse, men jeg har lyst til å fokusere på hvordan det begynte.

Jeg sto på stand i Pride Park fra klokken 15 og til klokken 21. Det betød at jeg startet dagen med å møte alle Pride-barna og avsluttet med å prate med feststemte mennesker. Alle var superpositive og mange ønsket å slå av en prat. Det var lange samtaler om folkehøgskole, hva frilynt egentlig er for noe og om livet og kjærligheten. Og masse tommel opp fra forbipasserende.

Å stå på Pride-stand for Frilynt folkehøgskole er noe av det koseligste jeg har gjort. Ekstra koselig ble det å treffe de to som fortalte at de hadde truffet hverandre på Fana folkehøgskule i 1984 og så var det to som gikk på Fana folkehøgskule i år.

På Pride møtes ung og gammel, barn og olding, skeive av alle slag – og allierte og nysgjerrige.

I år er det 50 år siden homofili ble avkriminalisert, så det er klart man gjorde seg noen ekstra tanker når det kom godt voksne skeive bort på standen. Tanker rundt det store skiftet de har vært gjennom, men også på hvor mye som gjenstår. Tanker om hvor viktig Pride er. Skeive kan senke skuldrene og bare være. På Pride trenger ingen forsvere sitt kjønn, sitt kjønnsuttrykk eller hvem de er glade i. Her er alle velkomne: Kom som du er!

Det var rørende hvor mange som kom bortom for å takke for at vi var der. Det var refleksjoner rundt hvor viktig folkehøgskole er for skeive ungdommer, og det å bli møtt på en skikkelig måte når man reiser bort hjemmefra og skal bo med fremmede.

Oslo Pride ble snudd fra glede til sorg, men det bare understreker hvor viktig det er å fortsatt stå på for skeive i Norge og verden.

Dorte Birch

Fotos:
Informasjonskontoret for folkehøgskolen

ANGREPET VISER HVOR VIKTIG DET ER Å ENGASJERE SEG

Årets Oslo Pride fikk en brå slutt etter at to personer ble drept og 21 skadet da en 43 år gammel mann skjøt mot utesteder i Oslo natt til 25. juni. Det skeive miljøet ble hardt rammet av angrepet, som etterforskes som hatkriminalitet og terror.

– Angrepet viser hvor viktig vårt engasjement for Pride og mangfold er, mener styreleder for Informasjonskontoret for folkehøgskolen, Morten Eikenes.

– Det kan være lett å tenke at vi har kommet langt når det gjelder skeives rettigheter, men det finnes fortsatt hat i samfunnet vårt. Angrepet understreker betydningen av at vi bruker stemmen vår.

De to siste årene har de frilynte folkehøgskolene vært offisiell støttespiller av Oslo pride. I år skulle være første gangen skolegrenen deltok i prideparaden i Oslo.

– Vi har jobbet godt på de frilynte skolene i mange år med menneskeverd, likeverd og å ta vare på den enkelte, men vi har ikke vært så synlige i samfunnsdebatten. Pride har vært en fin anledning for oss til å løfte stemmen vår for frilynte verdier, for å påvirke samfunnsutviklingen og vise hva vi står for, forklarer Eikenes.

Nå opplever han engasjementet for skeives rettigheter og likeverd som enda viktigere.

– Pride er ikke bare en fest og en feiring av mangfold, det er også en kamp. Vi må ikke glemme at det er noe å kjempe for her, som kanskje er usynlig for mange i Norge. Angrepet, sammen med uttalelser i media og kommentarfelt viser at det finnes holdninger i samfunnet som vi må jobbe mot. Vi må ikke tro at kampen er vunnet eller at her er alt på plass, for det er det ikke.

HENGER FLAGGET HØYT

På Ringerike folkehøgskole, der Eikenes er rektor, har regnbueflagget hengt ute i hele sommer, som en liten markering etter angrepet i juni. Mange frilynte skoler har brukt flagget for å signalisere at alle er velkomne på folkehøgskole, uansett legning eller kjønnsidentitet.

Det har ikke vært problemfritt. På Follo folkehøgskole opplevde de at uvedkommende tok flagget ned og kastet det i søpla. Det samme skjedde på Ringerike videregående skole like bortenfor hans folkehøgskole, kan Eikenes fortelle.

– Når du ser flagg blir tatt ned fra flaggstenger, blir det behov for å heise det flagget enda litt høyere og binde det enda litt fastere.

I et hardt debattklima, hvor man får juling i kommentarfeltet dersom man engasjerer seg, må vi våge å være litt modige, mener Eikenes. Han peker på at folkehøgskolen har en lang historie som pådriver for samfunnsendring, men at vi de siste årene ikke har vært så aktive i samfunnsdebatten. I aktuelle saker som klima og mangfold kan folkehøgskolen godt være tydeligere på sine standpunkter, mener han.

– Når vi får tilbakeslag som dette, kan vi velge å bruke utestemme og vise samfunnet rundt oss hva vi står for. Engasjementet vårt er ikke nytt, dette har vi jobbet godt med internt lenge. Det nye er at vi er tydeligere utad, blant annet ved å være synlige i Oslo Pride, heise regnbueflagget på skolene og synliggjøre verdiene våre.

TRYGGE ROM OG GODE HOLDNINGER

I etterkant av angrepet har mange skeive fortalt at de føler seg utrygge. I måneden etter angrepet kom det inn 61 anmeldelser for hatkriminalitet mot skeive, ifølge tall fra Nasjonalt kompetansemiljø innen hatkriminalitet i politiet.

I arbeidet for et mer inkluderende samfunn kan folkehøgskolene bidra med det vi kan best, sier Eikenes.

– Vi skal fortsette å være et sted der det skal være trygt og fint å komme for alle, også skeive. Alle er velkomne hos oss og blir møtt med respekt. Og så skal vi fortsette med den kanskje viktigste jobben vi gjør: å danne disse unge menneskene og «sende dem fra oss» med gode, raue holdninger og tryggheten til å påvirke samfunnet rundt seg. Det tror jeg vi allerede gjør, og det må vi fortsette med. Derfor er det viktig å engasjere seg i og snakke om mangfold, og samtidig ha en mangfoldig elev- og ansattegruppe.

10. september går de frilynte skolene sammen i prideparaden i Trondheim og i regnbuetog i Oslo. Eikenes håper å ta med hele skolen til solidaritetsmarkeringen i Oslo.

– Det vil overraske meg om ikke de nye elevene er minst like engasjerte som meg i denne saken.

Eirin Høiseth

NOTERT

LITE PASS TIL Å FORTELLE HISTORIEN

– Jeg fordømmer krigen like mye som noen andre og gir Putin skylda for den, understreker Eide flere ganger i løpet av praten vår.

– Men i dag er det veldig liten plass til å si noe som på noen måte kan skape inntrykk av at andre enn Russland har spilt en rolle i ...ehm.

Eide stanser seg selv. Tar seg en lengre tenkepause. Prøver igjen.

– I dag har det blitt veldig lite plass til å fortelle historien, rett og slett. Og den er sammensatt. Og igjen, jeg understreker, jeg rettfærdiggjør overhodet ikke det som har skjedd. Jeg fordømmer Putins angrepskrig og overgrep. Men vi må kunne våge å se tilbake og se hvordan ting kan fortone seg annerledes fra en annen side uten å bli kalt Putin-tilhengere. Uttrykk som «å forstå» og «å forklare» betyr ikke å akseptere eller unnskyld.

Tidligere toppdiplomater Kai Eide (73) i Klassekampen

PASTOREN SKAL TIE I FORSAMLINGEN

Frikirken har akkurat nå gående en debatt om LHBT-spørsmål, og, for alt vi vet, kan Lillevold tilhøre den liberale fløyen. Ingenting er sagt om hans generelle ståsted i kjønnsdebatten hvis man opplyser om hans arbeidssted. Når ytre høyre krever at kriminellenes fødested skal oppgis i media, er noe av den samme logikken i sving. Det er alltid tilfredsstillende å få bekreftet sine fordommer. Men hvis det er relevant at Lillevold er kristen, er det også relevant å oppgi livssynet til alle som uttaler seg i saken.

Det krever stort mot å fronte et upopulært standpunkt i kotroversielle saker. Men i tillegg viser denne stormen på tradisjonelle og sosiale medier med all mulig tydelighet at det er enda verre dersom man i tillegg er kristen.

Åste Dokka i Vårt Land

NORGE GJØR SOM RUSSLAND OG KINA

Vi kan ikke bygge en modell som gjør noe med ulikheten uten å redusere de enorme forskjellene i formue og eierskap. Det får du ikke uten arveavgift og formueskatt.

Piketty mener det er slående at Norge, som et av få vestlige land, være seg USA, Tyskland, Storbritannia eller Frankrike, står uten arveavgift.

– Jeg skjønner ikke hvorfor sosialdemokratiske Norge skal gjøre som Russland, Kina og andre autokratier. Hvorfor vil Norge tilhøre dette selskapet? Det er merkelig!

Økonomiprofessor Thomas Piketty til Dagens Næringsliv

NETTHANDEL

Statistikken viser at nordmenns varekjøp i 2021 fordelte seg på 13 prosent netthandel og 87 prosent i fysiske butikker når man måler varekjøpene i kroner.

– Selv om netthandel har sterk vekst, utgjør den altså fortsatt en liten del av de totale kjøpene til forbrukerne, påpeker Engebø.

Ifølge direktøren har både de fysiske butikkene og netthandelen opplevd sterk vekst under pandemien.

– Men den underliggende trenden er at forbrukerne flytter sine varekjøp fra fysiske butikker til netthandel. Denne trenden har bidratt til at antall butikker i Norge har falt med 13 prosent fra 2009 til 2020, forteller han.

Den største endringen i forbrukeradferd er at de fleste kjøp nå starter på nettet, uavhengig av om selve kjøpet til sist gjennomføres på nett eller i en fysisk butikk, ifølge Engebø.

Frifagbevegelse.no

KONGSBERG-SAKEN OG PSYKISK HELSEVERN

Kongsberg-rettssaken reiser noen vanskelige og viktige spørsmål i debatten rundt psykisk helsevern. Langtidssykeplasser i psykiatrien er over lengre tid blitt bygget ned, institusjonsbyggene selges og pasientene overføres til somatisk behandling og korttidsplasser. Samtidig er den enkelte pasients rettigheter til å bestemme over seg selv blitt styrket, og terskelen for tvangsbruk blitt hevet. Dette er politisk bestemt og ønsket. Det ligger både idealistiske og opportunistiske grunner bak: På den ene siden engasjement for psykisk sykes menneskerettigheter – på den andre siden sterke økonomiske insentiver.

Antall sengeplasser i psykiatrien har på 30 år gått fra 2,5 senger til 0,8 senger, målt per tusen innbyggere. Du skal være virkelig syk for å bli innlagt på psykiatrisk døgnpost. Nå blir 95 prosent av alle psykiatriske pasienter utskrevet før det er gått 48 døgn, mer enn halvparten etter mindre enn ei uke. Men som den erfarne psykiateren Randi Rosenqvist advarer om: Mange trenger årelang behandling for å bli friske.

Martine Aurdal i Dagbladet

FOLKEHØSKOLEUKA 2022:

REKORDDELTAKELSE OG DAGER TIL INSPIRASJON

På Folkehøgskoleuka: Øyvind Krabberød

Etter krevende år med korona var det mulig å gjennomføre Folkehøgskoleuka under «normale» forhold. Uka på Fana folkehøgskule er historie - fra mandag 9. til torsdag 11. august - var skolen vertskap for dette viktige arrangementet i frilynt folkehøgskole. Det var rekorddeltakelse med 100 deltakere totalt og med venteliste på kurs for nye lærere. Der var det god stemning og mye input å hente. Sola var også innom den vakre skolen i historiske omgivelser, vegg i vegg med det frodige arboretet og den botaniske hagen. Dette er rene «Gosen» - med sine stier mellom eksotiske trær og små skoger av rododendron - med fjordarmer som slikker landskapet. Morgenbad og ettermiddagsbad i 15 graders vann var det også noen som klarte å få inn i sitt eget program.

DET VAR ET RIKT UTBUDD AV KURS:

- kurs for nye lærere
- for nye rektorer/skoleledere
- Praktisk personale, en ressurs utover eget fagfelt
- Krafttak for (kor) sang
- Praktisk kurs i fermentering og surdeigsbakst
- Mellom solskinn og ruskevær (om psykisk helse)
- Elevråd som læringsarena
- Danning – kunsten å undervise i og med fag
- Frirommet #2

Kurset for nye lærere gikk over fire dager, de andre over to dager. Noen deltok på to kurs og var med hele veien. Det var felles start på dagene, allsang foredrag og innlegg om demokrati, folkehøgskolehistorie og danning. Det var også god tid til mingling, bading, en rusletur i arboretet og ikke minst middag og kafepub på kvelden.

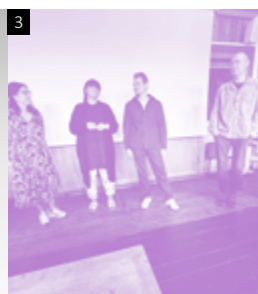
Siste aften var det duket for fest med utegrilling, innslag fra nye lærere, gode samtaler og karaoke i baren.

Oppsummert: Et flott gjennomført arrangement hvor vertsskolen med rektor Tore Haltli i spissen gjorde maksimalt for å gi deltakerne et flott opphold. Og gode samtaler, sang og god stemning blir det jo alltid der folkehøgskolefolk møtes.

Anbefaling: Gå ikke glipp av Folkehøgskoleuka 2023 – da går stafettspinnen videre til ny vertsskole. Det er bare å melde sin interesse!

FO

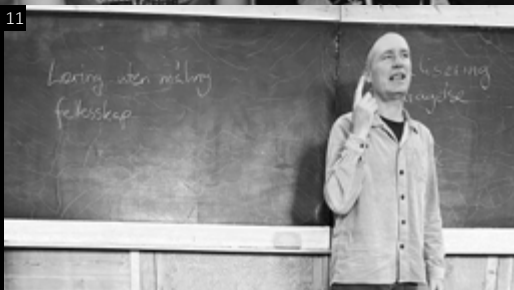
K

F

S

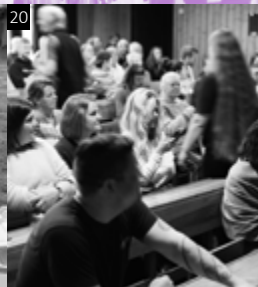
K

L

UK

1. Jonas Møller fra Folkehøgskolenes forening i Danmark ledet kurset Danning – kunsten å undervise i og med fag.
2. Jarle Flemvåg fra Krafttak for sang holdt morgensamling og ledet kurset Krafttak for (kor)sang.
3. Arrangementskomiteen presenteres. F.v. Angelina Christiansen, Marianne Blom, Espen Bråten Kristoffersen og Tore Haltli.
4. Folkehøgskoleveteraner i god passiar – Benedicte Hambro og Bjørn Olav Nicolaisen.
5. Mye historie på Fana folkehøgskule.
6. God stemning i Flamingo bar.
7. Så glade blir Monica Cecilie Høyen (Jæren) og Jon Grendahl (Voss) når de er med på vinnerlaget i quiz.
8. Samarbeid. Jonas Møller holder morgensamling og får hjelp av Espen B. Kristoffersen.
9. Flott produksjon på kurset: Praktisk kurs i fermentering og surdeigsbakst.
10. Engasjerte Buskeruddamer på Praktisk kurs i fermentering og surdeigsbakst.
11. Morgensamling med engasjert Fana-rektor Tore Haltli.
12. Popup-kontor for damene fra Arbeiderbevegelsens folkehøgskole. F.v. Marit Brandsnes og Ingvild Tollehaug Jevne.
13. Konsert ved «blondehuset» i arboretet. Marianne og Espen serverer «bobler».
14. Bård Watan holdt en flott konsert i arboretet. Han ledet også kurset i fermentering og surdeigsbakst. Espen er stadig hjelpsom.
15. Haldis Brubæk, rektor ved Romerike folkehøgskole, holdt en engasjert morgensamling.
16. Kurset i Firirommet var lagt opp med praksis og publikum. Her er Haldis Brubæk og Jan Fadnes i aksjon.
17. Nye lærere med stort engasjement og sanglede. F.v. Linn Kathrine Taklo (Fana) og Marie Formo Klem (Namdals).
18. Grillfest og god stemning.
19. Glade Fanakokker sto for super grillmat. F.v. Mats Olsen og Kenneth William Milde.
20. Morgensamling i historiske lokaler.
21. Stor aktivitet på kurs for nye lærere. F.v. Kursleder Kjetil Hallre, Sondre Aanstad (Agder) og Kenneth Nilsen (Idrettsskolen).

MANSSEN

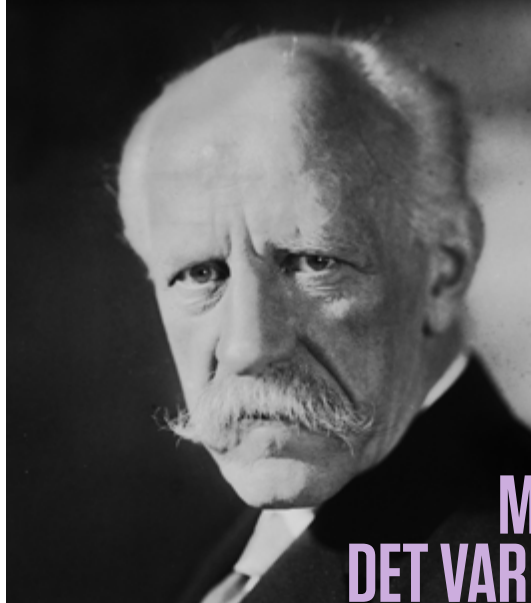
VERDENS SAMVITTIGHET

I 1922 fikk Fridtjof Nansen Nobels fredspris. Utmerkelsen ble gitt for hans humanitære bistand til Ukraina under hungersnøden i 1921 og det enestående arbeidet hans for krigsfanger etter første verdenskrig og for flyktninger etter den russiske revolusjonen. Nansenskolen fikk navnet sitt etter Nansen fordi han som kanskje ingen annen sto for en kjempende humanisme. Naturligvis feirer vi 100-årsjubileet.

Nå er det ikke slik at Nansenskolen har helt det samme forholdet til Nansen som kirken har til Jesus. Det var ikke Nansen som grunnla skolen. Men de to stifterne, Anders Wyller og Kristian Schjederup, kunne da de grunnla sitt humanistiske akademi på Lillehammer i 1938 ikke se noen person som bedre enn Nansen personifiserte humanisme i kamp for menneskelig verdighet. Krigen i Ukraina aktualiserer så vel historien om Nansens humanitære virke som kontroversene omkring hans engasjement. At Fridtjof Nansen fra 1920 til 1922 fikk organisert hjemsendelse av hundretusenvis av krigsfanger som fremdeles satt i fangeleirer etter første verdenskrig var ikke omstridt. For dette arbeidet høstet han anerkjennelse, nesten i samme grad som for sine polare ekspedisjoner. 430.000 krigsfanger fra 26 land kom under Nansens ekspeditte organisering endelig hjem. Han brukte alt han hadde av innflytelse og kontaktnett for å få dem hjem etter deres ørkesløse år i leirene. Det var i dette tilfellet relativt lett å samle inn de pengene som skulle til. Alle hadde vært enige om at krigsfangene skulle repatrieres, spørsmålet hadde vært hvordan. Nansen hadde vist seg som svaret på det spørsmålet, og han var som internasjonalt kjent polarhelt i posisjon til å sanke bred støtte.

VIKTIG I DET NYE NORGE

I Norge tenker vi oftest på Nansen som polarhelt. Vi husker ham for Grønlandsferden i 1888-89 og Fram-ekspedisjonen 1893-96. 100-årsjubileet for hans Nobelpris er en anledning for å minnes hans virke på andre felter. Hvordan kunne det ha seg at polarhelten kom til å opptre som verdens samvittighet?

MAN ANSLÅR AT
DET VAR OMKRING FEM
MILLIONER MENNESKER SOM
SULTET I HJEL.

Som ung var Nansen opptatt av natur og friluftsliv, og ivrig etter å etablere seg som vitenskapsmann. Han tok doktorgraden i marin zoologi. I 1905 var Nansen en av de fremste i kampen for norsk frihet fra Sverige. Han var instrumentell da danske prins Carl ble til den norske kong Håkon. Fra 1906 til 1908 var Nansen Norges ambassadør i London, den viktigste posering i det norske diplomatiet. Han trivdes ikke i den rollen, og lengtet hjem til Norge, familien og sitt virke som professor i oseanografi ved Universitetet i Kristiania. Dit vendte han tilbake i 1908 og i de neste årene skrev Nansen en rekke verker. Bøker om havforskning, meteorologi, kulturhistorie og klimavekslinger. I 1915 ble Nansen president for Norges Forsvarsforening. Han mente at det norske forsvaret var altfor svakt. I denne saken er synspunktet hans både interessant og sørgelig aktuelt: Nansen kjempet for at krig skulle gjøres umulig og håpet at Folkeforbundet skulle kunne løfte denne oppgaven, men inntil videre, mente han at et sterkt militært forsvar var nødvendig.

Fra 1920 til 1930 var Nansen norsk delegat i det nyopprettede Folkeforbundet. Det var her han i 1920 av generalsekretæren fikk oppdraget om å hjelpe krigsfangene etter første verdenskrig hjem. Ettersom han løste denne oppgaven både hurtigere og rimeligere enn forvent-

tet, ble han gitt nye oppdrag. I september 1921 ble Nansen Folkeforbundets første høykommissær for flyktninger.

DESPERAT HUNGERSNØD

Helt annerledes kontroversiell var Nansens neste store oppgave: Å lindre hungersnøden i Sovjetunionen. Aftenposten gav uttrykk for at det aktivt å hjelpe sultende russere i årene rett etter revolusjonen var det samme som å støtte kommunismen, og å gjøre den fiende sterkere som Vest-Europa kunne regne med å komme i krig med. Både i debattartikler og på lederplass advartes det sterkt mot dette. For Nansen var denne politisk motiverte likegyldigheten overfor medmenneskers lidelser opprørende. Han reiste omkring i de sultrammede områdene i Sovjetunionen og besøkte adskillige ganger Kharkiv – den gang hovedstaden i sovjetrepublikken Ukraina.

I 1921 la Nansen frem fotografier han hadde tatt av utmagrede mennesker i Ukraina og bad Folkeforbundet om støtte til å sende dem mat og korn. Han bad delegatene om å forestille seg at det var deres koner og barn som pintes til døde av sult. Nansen appellerte i menneskehetens navn, men ingen regjeringer var villige til å bevilge støtte. Millioner av mennesker i Russland og Ukraina endte med å dø av sult. De manglet desperat korn, enda det i

Vesten var så rikelig med korn dette året at det lå og råtnet i siloer eller ble brukt til å fyre opp dampkjeler. Canadiske og amerikanske kornlagre var overfylte, og fraktebåter lå i opplag. Nansen påpekte at det bare var viljen til å hjelpe som det sto på.

Ekstrem tørke to år på rad samt bolsjevikenes beslaglegging av bøndernes korn gjorde at mer enn 30 millioner mennesker i Kaukasus, det sentrale Russland og i Ukraina ble rammet av hungersnøden. Det finnes ingen eksakt oversikt over hvor mange som endte med å dø, men man anslår at det var omkring fem millioner mennesker som sultet i hjel.

Selv om regjeringene ikke bevilget midler til matvarehjelp fikk Nansen tilstrekkelig bevilget fra private og organisasjoner som Røde Kors og Redd Barna til å sette

Fra konferanse i Kharkiv 2019. Unn Irene Aasdalen sammen med den norske ambassadøren til Ukraina – Ole Terje Horpestad

Fra konferanse i Kharkiv 2019

kampen inn mot nøden i Ukraina og i Volgaområdet i Russland. Det er alltid vanskelig å anslå hvor mange mennesker som er blitt hjulpet, men i vår tid sier ukrainske anslag at Nansens nødhjelp kan ha reddet så mange som 6-7 millioner menneskers liv i Ukraina. Høsten 2019 ble Steinar Bryn og jeg invitert til en stor konferanse ved Universitetet i Kharkiv, der temaet var Nansens innsats i Ukraina. Selv om vi har jobbet lenge på Nansenskolen og lest mye om Nansen, hadde vi ikke ant i hvilken grad ukrainerne fremdeles følte takknemlighet over Nansens arbeid. Det gjorde stort inntrykk.

NANSENPASSET

Borgerkrigen i Sovjetunionen hadde vart fra 1917 til 1922. I løpet av årene etter 1. verdenskrig og den russiske revolusjonen hadde svært mange blitt flyktninger. Et sted mellom 800.000 og 2 millioner mennesker hadde rømt og levde i Sovjetunionens nærrområder. På et tidspunkt bestemte Lenin at disse flyktningene ikke lenger hadde rett på statsborgerskap. Dermed opphørte de med et pennestøk å eksistere – altså, i rettslig forstand. Uten gyldige pass hadde de ingen rettigheter og kunne ikke få innreise i andre land.

Nansen og hans medarbeider Frick i Folkeforbundets flyktningekommissariat lanserte en idé om at det måtte utstedes identitetspapirer for disse ulykkelige menneskene slik at de kunne finne nye hjemland. Dermed oppstod Nansenpasset. Dette er det eneste pass i historien som har vært knyttet til et navn og ikke et land. Så store var Nansens overtalelsesevner, – og hans internasjonale renommé, at passet som bar hans navn endte med å bli godtatt som gyldig av 52 land. Nansenpasset gav mottagerne mulighet til å finne nye hjemland og skape seg et liv der. Etter hvert var det ikke bare flyktninger fra Sovjetunionen som fikk Nansenpass, men også armenere, syrere og tyrkiske flyktninger. Hele 450.000 Nansenpass ble utstedt i årene 1922-1942. For mange familier er

Nansenpasset et klenodium. På Nansenskolen hører vi ofte historier om hvordan det var Nansenpasset som reddet en familie over til et nytt liv i for eksempel USA eller Canada. Listen over mottagere av Nansenpass inkluderer også et bredt miks av verdenskjente navn som Anna Pavlova, Marc Chagall, Igor Stravinsky, Robert Capa og Aristoteles Onassis. De opplevde alle på et tidspunkt å være statsløse, og kom videre på et Nansenpass.

NANSENSKOLENS FEIRING

Årets kull på Nansenskolen vil naturligvis høre mye om Nansen, og flere av arrangementene våre er åpne for alle interesserte. 28. august skal Inge Eidsvåg og Eivind Falk holde foredrag om Nansen og Bjørnson på Aulestad. Den 6. september vil Steinar Bryn og Joakim Hammerlin samtale om Nansens arv og krigen i Ukraina på Litteraturhus Lillehammer. Den 21. september åpner Nansenskolen dørene for en stor feiring av 100-årsjubileet. Nansens humanitære arbeid står i fokus. Iver Neumann fra Fridtjof Nansens Institutt på Polhøgda vil snakke om Nansen under overskriften «Diplomaten som helt». Nansenskolen Inge Eidsvåg vil holde foredraget «De kaller oss sværmerer» om Nansens visjon om en verden uten krig. Lilit Movsisyan, tidligere elev ved Agder Folkehøgskole og stipendiat ved Nansenskolen kommer fra Nansen Foundation i Jerevan og vil fortelle om Nansens betydning for armenerne.

Interesserte fra Folkehøgskoleverdenen må gjerne komme og delta på Nansen-arrangementene våre. Med sin store innsats for å hjelpe flyktninger og lindre nød fungerer Nansen vel ikke bare som en modell for oss på Nansenskolen, men muligens for hele bevegelsen? Nansen kastet kreftene sine inn der de virkelig trengtes og han fikk utrettet så mye. Selv var han mest opptatt av alt han ikke hadde fått til. Helt til det siste tenkte han på hva han fremdeles hadde igjen å utrette.

Unn Irene Aasdalen,
linjeleder for Internasjonal Politikk på
Nansenskolen

FOLKEHØGSKOLE FOR ALLE: ENDELIG MULIG Å ARRANGERE REKTORMØTET

Folkehøgskolerådet arrangerer årlig en konferanse for rektorer i norsk folkehøgskole. Men etter to år med korona og avlysninger var rektormøtet som ble arrangert i Trondheim fra 8. – 10. juni det første siden møtet på Klækken hotell januar 2020. Det er nå 86 folkehøgskoler under folkehøgskoleparaplyen, 65 av rektorene fant veien til Trondheim og den viktige møteplassen for ledere i skoleslaget. Og kvinnelige ledere er på vei inn i folkehøgskolen! På Klekken var det 18 prosent kvinner – nå rundet det 30 prosent.

På rektormøtet: Øyvind Krabberød

Overskriften på møtet var «ALLE» – folkehøgskole for alle. Dette er forumet for å bli kjent og bygge nettverk i folkehøgskolelandskapet. Det var noe dårligere deltakelse enn tidligere, men nå ble det arrangert i juni, mens januar er det som har vært tradisjonen, det kan ha gjort deltakelse vanskeligere.

Marco Elsafadi holdt det innledende inspirasjonsforedraget med tittelen Relasjonens kraft. Elsafadi, som er palestiner med oppvekst i flyktningeleir i Libanon, er en sterk stemme. Han jobber med ungdom, med å bygge relasjoner og med å gjøre dem flyvedyktige, som han sier. På «halen» av foredraget kom han inn på folkehøgskole. – Folkehøgskole er en bra greie, men det er for dyrt. Selv måtte han slippe å betale kontingent i sin basketballklubb for i det hele tatt å begynne. Kan-skje dere kan rekruttere to elever pr skole som er sponset – og dere trenger også flere «farger», avsluttet han sin 70 minutters nonstop tirade.

MÅ VÆRE REPRESENTATIVE

I sitt åpningsinnlegg innrømmet leder i Folkehøgskoleforbundet og Folkehøgskolerådet, Einar Opsvik, at folkehøgskolen i dag ikke er for alle. Det er noe vi ønsker,

men vi må spørre oss hvorfor og hvordan? Men er det slik at vi holder noen utenfor og favoriserer andre – så er det strukturell ulikhet – rasisme. Dette må vi være opptatt av, enten det gjelder funksjonshemmede, flerkulturelle, internasjonale elever – eller når vi ansetter nye i folkehøgskolen. Opsvik understreket at hovedoppgaven for oss i folkehøgskolen er å drive demokratisk dannelse – og at vi må være representative for de ulike gruppene og for det norske samfunnet. Andre dag jobbet forsamlingen i grupper med disse problemstillingene. Der oppsummerte Tore Haltli på følgende måte: Folkehøgskole for alle er det idealet vi jobber mot – men det er et ideal vi aldri kan nå.

Vi fikk videre tre innlegg – fra Maren Hagen Fuglesang fra Unge funksjonshemmede, Daniel Abimael Skjerve Wensell, tidligere rådgiver i Minotenk (det flerkulturelle) og Eskil Røkke, lærer på sportsfiskelinja ved Sund folkehøgskole. De representerte grupper som folkehøgskolemiljøet sliter med å inkludere godt nok. Eskil Røkke trakk fram gruppen som har yrkesfaglig bakgrunn – og hvorfor de skal på folkehøgskole. På sin linje har han hele tiden personer med praktisk bakgrunn. Han fortalte – at de som kommer

fra yrkesfag ofte bruker folkehøgskoleåret til å skifte retning. De er ofte eldre og har bodd for seg selv. Vi har en jobb å gjøre for å nå denne gruppen, understreket han.

PRISEN ØKER STADIG

Økonomirådgiver i Folkehøgskolerådet Johan Smit fulgte opp med å gi forsamlingen et overblikk over økonomi og utfordringene med at prisnivået kan ekskludere mange fra å ta et folkehøgskoleår. De siste 18 årene har det gradvis blitt dyrere å være elev, justert for konsumprisindeksen (KPI). Smit oppfordret til å sette ned prisene. Prisøkningen siden 2011 har vært på 39.000 kroner i snitt – justert for KPI. Store skoler tar faktisk høyere elevpenger enn de små. De norske folkehøgskolene har i dag jevnt over meget god økonomi. For 25 år siden hadde 25 prosent av skolene negativ egenkapital – halvparten relativt dårlig økonomi. I dag er økonomien betydelig bedre, så dere må huske på elevprisen insisterte Smit. – Husk at vi har et samfunnsoppdrag og flere bør få råd til å gå på folkehøgskole. Lån og stipend bør være nok for en eller flere linjer ved en skole, sa en meget tydelig økonomirådgiver.

PANELDEBATT OG NOU

Siste formiddag var viet politikk og NOU-utvalgets arbeid. Kunnskapsminister Tonje Brenna kunne ikke møte, men leverte en videohilsen. Hun sa at folkehøgskolen har en viktig rolle i samfunnet, men at vi vet for lite om innhold og kvalitet og trenger mer kunnskap. Her vil det offentlige utvalget gjennomgå samfunnsbidraget. Hun sa også at skoleslagets egne synspunkt er viktig i denne prosessen.

Det kom noen forfall fra politikere, men Jorodd Asphjell fra Arbeiderpartiet, Marlen Grøthe fra Senterpartiet, og utvalgsmedlemmene Astrid Moen og Gunnar Birkeland stod for en god panelsamtale. Det kom tydelig fram at vi har venner i disse politikerne som sitter i Utdanning – og forskningskomiteen. Grøthe sa: Det er krefter på stortinget som ser på folkehøgskolen som unyttig – derfor er det viktig med dokumentasjon, som NOU-arbeidet skal hjelpe til. Vi må bruke muligheten til å se på hva folkehøgskole er og sette det på kartet – slik at vi kan dra folkehøgskoletilbudet videre, for elever og samfunn. Hun forsto at NOU-arbeidet kan skape uro i folkehøgskolelandskapet. – Men jeg tror dere kan ha tillitt til at representantene vil folkehøgskolen vel. Intensjonen er ikke å forandre folkehøgskolen til noe annet enn det den er. Vårt mål er at folkehøgskolen skal være en viktig del av utdanningssystemet i Norge.

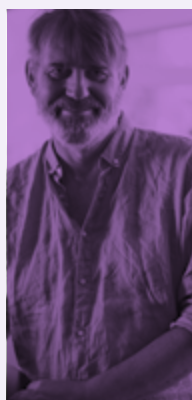
2 PÅ REKTORMØTE

1. REKTORMØTE NUMMER?
2. HVORFOR PÅ REKTORMØTET?
3. HVA TAR DU MED DEG?

MARIANN AALAND,
REKTOR BUSKERUD FOLKEHØGSKOLE

1. Rektormøte nummer 3.
2. Det er selvsagt å møte på rektormøtet. Først og fremst fordi det er så utrolig koselig å møte alle folka!
3. Kloke ord fra Marco Elsafadi (noterte flittig!) - fikk fornya energi inn i rektorjobben.

ROLF JOAR STOKKE,
REKTOR RINGEBU FOLKEHØGSKULE

1. Det er nummer 13.
2. Møte med gode relasjoner og for timer med meningsutvekslinger og diskusjoner om et skoleslag jeg elsker.
3. Denne gangen har jeg fått mange tips og ideer til hvordan jeg kan gjøre min skole mer tilrettelagt for alle.

Foto:

1. Ingen sak å synge når en har en slik pianist.
2. Presentasjon av Folkehøgskolerådet.
3. Daglig leder i Folkehøgskolerådet, Anne Tingelstad Wøien, i aksjon.
4. Åpningsforedrag av Marco Elsafadi – over temaet Relasjonens kraft.
5. Det var satt av et friminutt til kultur. Mektige inntrykk i Nidarosdomen.
6. Nidarosdomen – på historisk grunn.
7. Hotell eller katedral? Clarion hotell i Trondheim.
8. Folkehøgskolevenn: Geirmund Lykke KrF, hilste fra vertsbyen.
9. Gruppesamtaler – her f.v.: Arnt Ole Grimstad – Sunnmøre folkehøgskule, Lena Andresen – Åsane folkehøgskule og Tore Haltli fra Fana folkehøgskule.
10. Kunnskapsminister Tonje Brenna (Ap) deltok med en videohilsen.

FORSVINNINGER I FJELLET!

JARAN DAMMANN: DØDSENGELEN

En gruppe ungdommer fra Numedalen Folkehøgskole drar på bli kjent-tur i fjellet sammen med læreren Ove. Først forsvinner en av elevene. Deretter læreren. Folkehøgskoleåret går fort fra det beste til det verste for elevene.

TREDJE BOK I BYGDEKRIMSERIEN MED POLITISJEF GEORG BRÅTEN

CAPPELEN DAMM

BLIKK FRA KAIKANTEN: KANSELLERING

– Är det så att ni äter hval här på skolan?

To svenske elever hadde møtt opp på rektors kontor for å ta rede på saken. Det var bare et par uker ut i skoleåret, men vi hadde faktisk servert kval allereide. Tradisjonen var at vi gjorde det den dagen elevene kom. Saftige, gode biffer

rett fra grillen til storøyde ferskinger i Lofoten.

Muligens hadde ikke akkurat disse to svenske elevene fått med seg hva de spiste, eller de hadde trudd at det bare var en spøk. I alle fall satt de der nå, vis a vis meg, med sitt brennende spørsmål.

- Javisst, forsikra jeg. – Det er en del av den lokale maten vi serverer her.
- Men det går ju inte att döda hval för att äta den!

Jeg prøvde å gjøre rede for at hvalfangst er strengt regulert, og kvoter fastsatt for å sikre at bestanden av vågekval ikke på noen måte skal trues. Men det viste seg fort at jeg ikke kom noen vei. Her var det etikken som bestemte. Det var under enhver omskiftelse forkastelig å skyte kval.

- OK, prøvde jeg meg. – Jeg legger skolens servering av kval i potten, og så lar vi elevene bestemme?

Idéen falt i god jord, og sammen la vi en plan for hvordan saken skulle gripes an. De svenske elevene skulle naturligvis gjøre rede for sitt synspunkt, og vi skulle slippe til politikere, kvalfangere og etablerte naturverninteresser.

Litt tid tok det før alt var på plass, men så blei det hva man kaller en opplyst debatt. Riktig livlig, faktisk, med en engasjert kvalfanger og pågående elever. Hvordan foregår fangsten? Må kvalen lide? Hvor lang tid tar det før den dør? Blir heile dyret tatt vare på?

Fangeren slapp ikke billig unna.

Fra skolens side fortalte vi om betydninga av kortreist mat og et kosthold basert på gamle tradisjoner.

Så kom voteringa. Den viste en overveldende majoritet for fortsatt å spise vågekval ved Lofoten folkehøgskole. Sørgelig nok fant de to svenske hardlinerne ut at en sånn skole kunne de ikke gå på. En ærlig beslutning, men et utfall vi alle sterkt beklaga.

Så hvorfor forteller jeg denne historia nå rundt skolestart?

Antakelig fordi jeg forskrekkes av kansellerings-kulturen vi ser rundt oss. Det kan saktens diskuteres hvor klok vår framgangsmåte i kvaldebatten var. Den hadde en kostnad, men vi satte i alle fall lys på en kinkig sak. Skoleslaget gir anledning til det.

Brynjar Tollefsen

NOTERT

KULTURRÅDET OG KLIMA

Kulturrådet bruker sin eneste spot i Arendalsuka til å diskutere streaming under pandemien. Mens en statssekretær for kulturministeren vår uttaler i et panel jeg deltar i at klima ikke er noen prioritet for dem. Ja vel. Etter en sommer hvor fuglene faller ned fra himmelen står en ting klart: Kanskje det er på tide å klimatilpasse Kulturdepartementet her til lands.

Julie Forchhammer i Klassekampen

YTRINGSFRIHETSKOMMISJONEN

Selv om rapporten ser ut som overlevning fra 1990-tallet, ønsker ikke kommisjonen å være fanget i fortida. Tvert imot. Vi har å gjøre med en ytterst framtidsoptimistisk kommisjon, ledet av Kjersti Løken Stavrum, administrerende direktør for stiftelsen Tinius, som eier Schibsted. Når kommisjonen skal vurdere internett i dag konkluderer den «uten tvil»: «Med internett har den reelle ytringsfriheten blitt drastisk forbedret.»

Mari Skurdal i Klassekampen

DANMARK: BEFRIENDE LØSNINGER

Jeg synes den danske folkekirken har fått til noen befriende løsninger som gjør at en kan være i den samme kirken selv om uenigheten er stor. En dansk teolog omtalte kirken som et «velorganisert anarki».

Som kristne forholder vi oss til en usynlig Gud og bygger på skrifter som er 2000 – 3000 år gamle. Da tenker jeg det er hovmod å tenke at min forståelse av kristendom i 2022 er den eneste sanne. Jeg tror vi har vi har godt av å leve sammen med stor uenighet. Da utfordres vi til å tenke en gang til.

En ortodoks teolog ble en gang spurt om hvordan hans kirke forholdt seg til uenighet. Han svarte: «Da snakker vi sammen i 100 år og så tar vi en beslutning!»

Prest Gustav Danielsen i Vårt Land

MIN SANG

FAVORITTER FRA NORSK SANGBOK:

– Jeg har fått det ærefulle oppdraget å velge meg en sang fra den nye sangboka, Norsk Sangbok (2021). Som sangboknemd-medlem kjenner jeg en smule på valgets kval, og kunne sikkert ha valgt meg 20–30 favoritter. Som Musikallærer ved Seljord Folkehøgskole skulle jeg nok valgt en av de mange musikalsangene i boka. Valget kunne også ha vært nykommere som Hkeem eller Admiral P. Artister som representerer det nye Norge. Det hadde også vært naturlig å peke på en av våre folkekjære artister som ikke har vært representert tidligere. Eksempelvis Anne Grete Preus. Likevel vil jeg peke på en av bokas eldste sanger.

Jeg vil peke på en av våre enkleste og fineste viser som et naturlig valg i denne sammenhengen. «Lilla vackra Anna» (s. 440) er en svensk skillingsvisе skrevet av presten Bengt Henrik Alstermark i 1824. Den ble gjort kjent i Norge av ingen ringere enn Alf Prøysen på 1950-tallet, og kan fint spilles med 3–4 grep på en gitar. Versjonen i sangboka er basert på Finn Kalviks versjon fra albumet «Kom ut kom fram». (Meg bekjent har heller ikke Finn Kalvik vært representert i Norsk Sangbok tidligere.) Også han er en av våre folkekjære visesangere.

Ekstra spennende er at Kalviks versjon er arrangert av en av nordens største melodikere, Benny Andersson, kjent fra Abba.

Sangen er enkel også tekstmessig og peker på fortellerens relasjon til Anna. Dette er livet og kjærligheten. Det er et liv med sine «ups & downs», men kjærligheten står likevel sterkt. Med andre ord et evig-grønt tema, «Kärleken är livets bästa vän.»

Roar A. Klever Bøye,

lærer Musikal – Broadway ved Seljord Folkehøgskule.

PA HJERTET

«UNNSKYLD, KAN DU SI MEG VEIEN TIL NORGE?»

«Var tog all tiden vägen». Jokke, vokalist i det som må være tidenes beste rockeband, sånn helt objektivt sett, synger så bedrøvelig som bare han kan.

«När vi hade all tid i världen». Jeg ser bikkja i vannkanten og evighetsarbeidet hennes med å hente opp alle steinene fra elva. Åtte år til vinteren.

«En gång var vi miljonärer». Min feiring av «taltårsdagen» har nærmest blitt et varemerke, og jeg morer meg stadig over det gulna utklippet fra sommerpraten i lokala-visa der jeg står oppført som 37 ½ år. Og statistisk sett, med mer liv foran enn bak meg.

«Och tiden rinner iväg». Hvordan har det seg at elevene, de jeg var jevn gamle med en gang, nå er yngre enn unga mine? Og at arbeidslivet snart definerer meg som senior, førtiåtteårtåring er visst nesten det.

Heldigvis omtales seniorer som reine gullet; livserfarne, kloke og fulle av kompetanse. En herlig kombinasjon i møtet med ungdommene.

Helt til erkjennelsen treffer meg midt i fleisen. Ikke bare kan erfaringene mine virke rare, de er rett og slett avleggs.

Som at det er helt overflødig å fortelle en nittenåring at man ikke tiner høna full av innmat oppi frikassen. Det finnes dessuten langt bedre måter å koke egg på.

Helt ubrukelig er det også å minne elever på å ta med kartboka på sverigetur, for samtidig å påpeke at ingen, ingen, ringer på hos en svenske for å spørre om veien til Norge. For før man vet ordet av det kan man havne på ei gratisferge til Halden – og således misse hele herryhandelen.

For når ordenes betydning må forklares, slik som at høner og frikasse er mat, at eggene faktisk bor inni høna og ikke i en kartong, eller at maps er den nye kartboka, det er da du skjønner at det du kommer med er ganske så utdatert.

Trøsten er at elevene fortsatt liker å høre morsomme historier fra gamledager.

«En gång var jag miljonär, när vi hade all tid i världen»

Kristin Smith, 48 ¾ år.

Referanse: Kent, Den andra sidan, Tigerdrottningen, 2014

LOFOTEN FOLKEHØGSKOLE LEVERER PÅ BÆREKRAFT

Lisa Blom, assisterende rektor ved Lofoten folkehøgskole, har stått i bresjen for et systematisk bærekraftsarbeid ved Lofoten folkehøgskole. Her kan du oppdatere deg på bærekraftsarbeidet og de workshops som de har gjennomført.

– Nå er vi i mål – og hvilken givende prosess det har vært, sier Lisa.
– Jeg veldig glad over at vi, tross et intenst første år for meg, klarte å gjennomføre våre fem mål i bærekraftsplanen for 2021–22. Her kommer en kort oppsummering:

1. KARTLEGGING

Kartleggingen ble gjort i begynnelsen av skoleåret som en del av mitt arbeid med å bli kjent med skolen. Jeg intervjuet alle avdelingene og la inn i en struktur (se punkt 2). Analysen av kartleggingen ble at Lofoten folkehøgskole hadde stort fokus på bærekraft – og fremfor alt klima – allerede, men at det manglet en struktur i arbeidet. Derav kom punkt 2–5 til på årets bærekraftsplan.

2. STRUKTUR

Følgende struktur ble lagt. Dette viser hvordan vi skal jobbe med bærekraft og hvordan vi skal fordele ansvaret.

3. VISJON

I løpet av våren gjennomførte vi 2 workshops, en for alle elevene og en for alle ansatte.

Elevene fikk etter en innføring jobbe i små gruppe med temaet: Forestill deg at du er avgangselev 2027. Dette er året da LFHS vinner Norges store Bærekraftspris. Hvorfor? De fikk åtte spørsmål som gikk på kategorier fra vår struktur om bl.a. pedagogikk, medbestemmelse, avfall, lokalsamfunn m.m. Alle forslag ble samlet og så lagde vi elevenes fremtidsvisjon.

Dette ble en gøy og inspirerende prosess der elevene hadde stort engasjement, og etterpå følte at de hadde vært med på noe meningsfylt.

På etterarbeidsdagene brukte vi en hel dag på workshop og planlegging for alle ansatte. Vi begynte med en innledning om hva begrepet bærekraft innebærer. Dette for å finne ut hvor engasjementet finnes blant de ansatte. Det var tydelig at klima er det de fleste relaterer til og at det er viktigst. Etter det, hadde vi diskusjon i små grupper: Hvorfor er det viktig at LFHS jobber med bærekraft? og Hva vil vi at elevene sitter igjen med når et skoleår er slutt?

Så presenterte vi elevenes visjon. Med elevvisjonen og hensikten (som vi jobbet med på morgenen) friskt i minnet gikk vi over til planlegging.

4. LANGSIKTIG PLAN

På tvers av avdelingene jobbet vi frem til ett felles langsiktig mål og i hver avdeling maks tre konkrete mål/tiltak som skal gjennomføres i løpet av neste skoleår. Dette blir grunnlaget for Lofoten folkehøgskoles bærekraftsplan 2022/23.

5. KOMMUNIKASJON

I tillegg har markedsavdelingen på skolen jobbet frem en strategi for hvordan bærekraftsarbeidet skal løftes frem i SoMe, på folkehøgskole.no og på vår hjemmeside. Vi kommer til å gjøre noen endringer på hvordan vi kommuniserer, men det legges også til i bærekraftsplanen 2022/23. En annen del under kommunikasjon er at vi skal være aktive der vi kan i dialogen, dele med oss og lytte til andre om bærekraft i vårt skoleslag.

Lofoten folkehøgskole

SLUTT MED DET!

For deg som tror at folkehøgskole bare er et hvileår:

slutt med det!

MaxPower

formidling
av kunnskap
vårt ansvar
siden 1829

Norsk sangbok er en skattekiste!

Boka inneholder nesten 400 sanger. Aktuell pop, rock og jazz, sanger fra kjente musikalene og filmer, norsk folkemusikk, nasjonale og nordiske sanger, kjente salmer og julesanger, arbeidersanger, barnesanger og viser.

Sangene er valgt ut av folkehøgskolelærere.

Kjøp boka på www.cdu.no eller i bokhandel!

CAPPELEN DAMM

UTFORDRINGER OG FORANDRINGER

OVERKOMMELIGE OPPLEGG SOM UTFORDRER ELEVENE TIL FORANDRING.

Noe av det morsomste ved jobben på folkehøgskolen er å være med på elevenes oppdagelse av seg selv. Her er en enkel, men krevende utfordring for elevene. Hver uke får de en ny oppgave som skal løses i løpet av uken. Før neste utfordring skal elevene avlegge rapport om hvordan forrige ukes utfordring ble løst. Og ble den ikke løst, ja, så er jo det verdt en samtale også.

OPPFINNSOMHET

Den største utfordringen er antageligvis å finne nok utfordringer. Monica Frankrig Johansen, lærer på *Yrkesvalg og selvutvikling* på Harstad folkehøgskole, delte dette opplegget på kurs for nyansatte i folkehøgskolen. Her er noen forslag til utfordringer:

Gå en tur på min. 10 minutter hver dag.

Gi minst et kompliment hver dag og skriv dem ned.

Smak på minst tre matvarer/retter du ikke har smakt på før. Finn et klokt utsagn/ordtak som du synes snakker direkte til deg.

Vær nettfri hver dag etter kveldsmat denne uken.

Se en film på et språk du ikke kan.

Lag tre kort (gjerne flere!) og send/gi til noen du synes fortjener det.

Ikke bruk noen penger denne uken.

Snu på dine vanlige rutiner og gjør den samme forandringen hver dag.

Skriv ned tre ting før du legger deg som var bra den dagen.

Drakk minimum 1,5 liter vann om dagen.

Ta minimum et bilde hver dag av noe du ser det vakre i.

Finn to nye "fremmedord" og forsøk å få brukt dem.

Hver gang du våkner: SMIL! (sender positive signaler til hjernen ;))

Lykke til! Det er bare fantasien som setter grenser for utfordringene!

Benedicte Hambro

NOTERT

SKULLE BLI VERDSTJERNE

Sigvart Dagsland har kring 20 plater bak seg. I tillegg til eit knippe der han har medvirka. I diskografien skil *Soul ballads* (2001) seg ut, med engelske tekstar av Mike McGurk. Det var den gongen Sigvart tenkte han skulle bli verdsstjerne.

– Eg ville utnytte lukrative tilbod frå plateselskap, eg ville selje i utlandet, eg ville lage alt sjølv. Idola mine var jo Billy Joel og Stevie Wonder, dei var ikkje frå Rogaland. Eg tok opp eit digert lån, satsa alt. Eg hyrte Jojje Wadenius som har spelt med Diana Ross, Simon and Garfunkel og fleire. Eg danna eige selskap. Eg var så ambisiøs. Men plata tok ikkje av. I staden lærte eg enormt mykje – og tapte masse pengar.

Dag og Tid

FINLAND OG LUKKE

Finland er fem år på rad kåra til verdas lukkelegste land. Kva i all verda har skjedd?

No, smak på ordet Suomi – Finland. Ja, er det ikkje ein eim av markblomar, gran og lyse sommarnetter? Av veitt sauna og svi-sjande bjørkeris over mjuke kroppar? Av trekkspel, mygg og mollstemd tango? Av mutte menn med piggsveis og oppstoppar-nase, av vodka, knyttnevar og bannskap med snerrande konsonantar? Finland er Lappland, Bottenvika, Helsinki, Lahti og camping i Tornio.

Finland er tungsind, sjølmord og fjernsynsteater i svarthvitt. Til dei som er komne til verda etter at fjernsynsmonopolet blei nedlagt i 1981: Fjernsynsteateret var fast innslag på NRK kvar tysdag, og derfor var mor mi på klubb desse kveldane. Mødrer over heile Noreg hadde klubb tysdagar, og i staden for traurig TV-underhaldning var det strikking, sladder og rekekabaret med grønne erter.

Desse langdryge sørgjespela med tagnad og ekstreme nærbilete har øydelt uhorveleg mykje for omdømet til Finland. I ei underundersøking i 2009 blei folk i Norden spurde om kva land dei ville flytte til om dei ikkje lenger fekk bu i sitt eige heimland. Det store fleirtalet av danskar, nordmenn og svenskar ville flytte til kvarandre. Berre 3 prosent av danskane ville til Finland, for nordmenn var talet 2, og for svenskane 1 lusen prosent.

Hallgeir Opedal i Dag og Tid

KALENDER

12. – 14. september 2022: **Informasjonskonferansen.**
Thon Hotell Oslofjord, Sandvika.
27. og 28. september. **Møte i hhv. lærarutvalet og utval for praktisk personale.**
Folkehøgskulen sine lokalar i Brugata 19, Oslo.
31. oktober: **Kurs for nye tillitsvalgte. Sanner Hotell, Gran.**
01. – 03. november: **Tillitsvalgtkonferansen. Sanner Hotell, Gran**
5. – 7. oktober **Nordnorsk folkehøgskolemøte.**
- 10.- 12. oktober **Trøndermøtet – Peder Morset folkehøgskule.**
7. – 9. november. **Lederforum, Gardermoen/Oslo**
- Veke 3 – 2023. **Rektormøtet. Clarion hotell, Trondheim.**
31. mai – 2. juni 2023: **Landsmøtet i FHF. Sogndal folkehøgskule.**

Følg med på kalender på www.frilyntfolkehøgskole.no
for oppdateringer/mer informasjon, påmelding og nye arrangement.

EKSTREM ULIKHET ER IKKE NYTTIG

Vi lever fortsatt i et samfunn der økonomisk makt har altfor stor påvirkning på demokratiet. Det er bedre enn for 200 år siden, men en dag kommer vi til å se på nåtidens demokratiske institusjoner som ufullkomne og primitive. Vi har fortsatt en lang vei å gå.

Og i Pikettys ønskesamfunn er veien brolagt med gigantiske skatteregninger.

Ta USA, for eksempel. Landet ledet den økonomiske utviklingen på 1900-tallet. Rundt 1950 var toppskatten på inntekt 80 – 90 prosent. I perioden 1932 til 1980 var den på 81 prosent i snitt.

- Ekstrem ulikhet er ikke nyttig. Jeg sier ikke at vi skal ha fullstendig likhet. Det kan være ønskelig med inntektsgap i størrelsesorden én til fem eller én til ti. Det går det an å diskutere. Men én til 100, én til 200 eller en til én er bare ikke gunstig.

Økonomiprofessor Thomas Piketty til Dagens Næringsliv

#FrilyntFolkehøgskole

Av Eirin Høiseth

Frilynt folkehøgskole
Fana folkehøgskule

En grå novemberdag på @fanafolk ble bedre med spontan volleyballturnering mot de ansatte, forteller Julian, som takker alle fhs-ansatte som stiller opp dag og natt for elevene.

Frilynt folkehøgskole
Fosen folkehøgskole

Lærerassistent Laura ved @fosenfolkehøgskole fant først gjenbruksmaterialer til sitt minihus, deretter designet hun huset. Her har hun funnet den perfekte kjøkkenbenken.

Frilynt folkehøgskole
Ringebu folkehøgskole

#EttÅrEttBilde: Å lære å bremse på skøyter betyr litt prøving, feiling og latter. For Kira Amalie var turen til Vikingskipet et av øyeblikkene hun vil huske fra året på @ringebu fhs.

VEGANSK MAT OG GLUTENFRIE BAKEVARER:

KJØKKENKURS PÅ VOSS FOLKEHØGSKULE

Voss folkehøgskule med Aina Nesse i spissen var vertskap for kurs i glutenfri og vegansk matlaging for ansatte i folkehøgskolen – fra 31. mai til 2. juni. Tyve deltakere kastet seg over deiger og gryter med stor iver.

På Voss: Øyvind Krabberød

Aina, som er kokk, ledet første dag som var satt av til den glutenfrie delen. Hun har selv glutenallergi og brenner for å dele kunnskap rundt dette. Det er slutt på at glutenfrie produkter er tørre og harde som pucker. – Klarer vi å lage godt glutenfritt brød og rundstykker så kommer en langt. Nå går det fint å lage nydelige bakevarer som er glutenfrie. Med den økende etterspørselen etter glutenfrie produkter de 10-15 siste årene måtte produsentene skjerpe seg. Melet med glutenegenskaper som vi bruker har blitt mye bedre, sier hun.

Det var deltakere fra 11 skoler som jobbet i grupper. Det var litt informasjon og mye praksis det var lagt opp til – med små stopp underveis for god råd. Lista over produksjonen var lang: kanelsnurrer, berlinerboller, foccacia, brød, loff, tortillalefser, gulrotkake, sjokoladecake og cookies. Journalisten fikk smake og kan skrive under på at det var luftige og smakfulle bakevarer.

Aina forteller at de det siste året hadde fem glutenallergikere ved skolen, andre år har det vært ti av 100. Så det er viktig å gi disse gode glutenfrie retter og bakevarer.

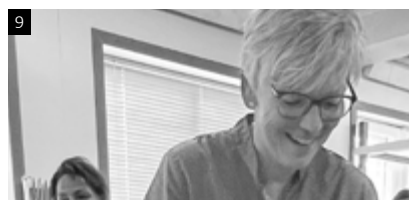
Før koronaen arrangerte de et tilsvarende kurs, og det har vært stor interesse for å gjenta det. Kurset var fullt og kanskje blir det nytt kurs om to år.

PLANTEBASERT KOSTHOLD

Richard Nystad fra Flowfood ledet vegandelen av kjøkkenkurset. Han brenner for plantebasert kosthold, men ønsket å normalisere mat og smak mer enn å fronte en vegansk og vegetarisk livsstil.

– Det er mye psykologi i dette. Jeg ønsker å pushe på for å gjøre folk mer åpne – det behøver ikke være enten eller. Uansett vil vi jo ha digg og god mat, understreket Nystad.

Det er også et klimaperspektiv i det veganske kostholdet. Plan-

Fotokavalkade:

1. I dyp konsentrasjon – f.v. Irene Dybsland og Anne Martha Hope fra Bømlo folkehøgskule.
2. Clea Bianca Suhr fra Sogndal folkehøgskule i aksjon.
3. Spennende ingredienser på vegankurset.
4. Richard Nystad fra Flowfood ledet vegankurset, her sammen med Benedikte Koldingsnes som driver Veganpopupcafe.com .
5. Vertsskole – flotte Voss folkehøgskule.
6. Nydelige glutenfrie produkter ble produsert og spist.
7. Richard Nystad hadde et veldig interessant foredrag om vegant kosthold og miljøperspektivet.
8. Foredrag.
9. Wenche Sollie Dammen fra Nordmøre folkehøgskole i aksjon på kjøkkenet.

tebasert kjøtt slipper ut 30 til 90 prosent mindre klimagasser og har svært mye mindre forbruk av vann.

Nystad profeterte at det vil bli mindre prat om vegansk og vegetarisk kosthold i framtiden, men mer snakk om «clean label» – at det ikke er så mange tilsetninger i produktene. Han trodde også at vi vil få mange flere produkter som kan byttes ut med kjøtt. I framtidskula, som vel nesten er i dag, så han «cellbased meat» og 3D-printing av kjøtt.

Halvparten av Norges befolkning har sagt at de kan tenke seg å redusere sitt kjøttforbruk, mens 15 prosent i dag spiser helt eller delvis kjøttfritt.

Han var også inne på at det er lurt å være litt pedagogiske når en fronter plantebasert mat – og oppfordret til å unngå ord som «kjøttfritt», vegansk, vegetarisk og fettfattig. – Skriv heller for eksempel «marokkansk gryte, med chilli» og ikke vegetargryte.

Det var rikelig med triks og råd å ta med seg her. Hva med å lage majones helt uten egg, men med soyamelk, aqua taba eller dijon sennep? Eller erstatning for egg i form av; 1 spiseskje linfrø eller chiafrø og tre spiseskjeer vann som tilsvarer ett egg.

Det var hyggelig å være på kurs og veldig god stemning disse dagene. Mange ga uttrykk for at det er godt å komme seg ut av sine daglige omgivelser og hente ny inspirasjon.

Kveld nummer to ble en minnerik opplevelse. På programmet sto det vinsmaking på Park Hotel Vossevangen. Vinkjelleren der teller over 42.000 flasker årgangsvin av høy kvalitet fra verdens beste produsenter og ble i 2020 kåret til å inneha verdens beste vinkart av *World of wines*. Hotellets vindirektør siden 2017, Francesco Marzola, ble i 2020 også kåret til Norges beste vinkelner. Det ble en kveld som huskes denne vårdagen ved Vangsvatnet i flotte Voss.

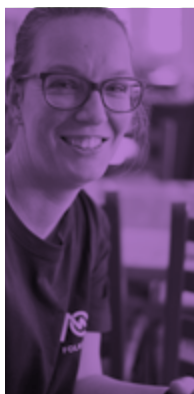
3 PÅ KJØKKEN- KURS

1. HVORFOR PÅ KJØKKENKURS?
2. HVORDAN HAR DET VÆRT?
3. FAVORITTMAT?

WENCHE SOLLIE DAMMEN,
INTERNATASSISTENT/INSTITUSJONSKOKK
– NORDMØRE FOLKEHØGSKULE

1. For å lære noe nytt og få inspirasjon, og så er det fint med en tur da.
2. Det har vært inspirerende. Flott å bli kjent med nye – det gir ny giv. Det er flott å møte folkehøgskolefolk og dele erfaringer. Mange gode samtaler har det vært.
3. Kjøtt og påsse – tradisjonsmat fra Surnadal.

SIGRUNN HODNELAND (39),
KOKK/KONDITOR
– ROMERIKE FOLKEHØGSKOLE

1. Prøve å lære mer om glutenfritt og inspirasjon til mer plantebasert kost.
2. Fint kurs og fint å komme tilbake med nye triks.
3. Avhengig av humør og sesong. Men nystekte piadinas (italienske flatbrød) på setra om sommeren – med spekskinke er en vinner. P.S. Se Facebook – Dengladekake

MATHEW PAUL (47),
KJØKKENSJEF
– SETESDAL FOLKEHØGSKULE

1. Vi får veganske elever – i år var det fem. Viktig å lære nye ting og trender.
2. Helt fantastisk – flinke og erfarne foredragsholdere. Aina hadde også flott kurs om glutenfrie bakevarer.
3. Veldig glad i fisk – ellers mye vegansk og linser.

FRÅ STJERNVEI KJØKKEN
TIL FOLKEHØGSKOLE

Thor Olav Paulsen (34) er nyansatt kjøkkensjef ved Fjordane folkehøgskule. Sunnmøringen fra Vanylven begynte i januar ved skolen på Nordfjøreid. Med seg i bagasjen har han erfaring som forpleiningssjef på forskjellige båter – havforskning, fiskeri og olje. Han har også jobbet i restaurantbransjen og har til og med tre måneders erfaring fra Michelin-restaurant i Frankrike.

Kjøkkensjef Thor Olav Paulsen

Tekst og foto: Øyvind Krabberød

– Hvorfor søkte du jobb i folkehøgskolen?
 – Med små barn så ble det behov for å være mer hjemme. Dessuten liker jeg den spesielle kontakten en får med elevene. Jeg er alltid åpen for en prat – det er mange som trenger å bli sett, noen mer enn andre. Her føler jeg at jeg får være til hjelp på en annen måte en da jeg jobbet på skip. Her kan jeg spørre om de har det bra, sier kjøkkensjefen

– Har du noen visjoner for hvordan du vil drive kjøkkenet?
 – Vi skal produsere mer mat fra bunnen. For eksempel lage opp kjøttkaker. Brød baker vi selv hver dag pluss boller og focacia til supper. Vi skal også øke den økologiske andelen. I dag har vi et kostøre på om lag 70 kroner pr elev.

Kjøkkenet er Debiogodkjent til bronse – melk, frø, mel og frokostblanding er økologiske produkter.

De serverer fisk to dager i uka – som de tenker å øke. Thor Olav forteller at det er fint å få elevene til å spise mer fisk. Fisk i form er en måte å få det til på. En utgave med chilli har blitt særlig populær (se oppskrift under). Fersk fisk får de fra Måløy. Ellers går det mye i husmannskost. – Elvene spiser det meste – kjøkkenet serverer sjelden pizza – det får de nok av på egenhånd, humrer han.

Urter, hvitløk og salat dyrker de selv på skolen. Syltetøy og saft kjøpes lokalt. Gulrot får de også fra en gård i nærheten.

Dette året har de hatt én veganer og elleve vegetarianere av 94 elever totalt. Han synes det er fint å komme på kurs og hente inspirasjon til veganske retter.

– Hva liker du selv best av mat?
 – Jeg liker alt mulig – kjøttkaker, karbonader, potetball, fiskeboller ...
 – Og på fritida?
 – Da er jeg hjemme med ungene. Og så spiller jeg en del data - og er ellers en alminnelig kjedelig type, avslutter han lunt.

Vi ønsker lykke til videre!

FISK I FORM M/TOMAT OG CHILI

15 porsjoner:

Du trenger:

- 1,5 kg. torsk eller annen hvit fisk i porsjonsbiter
- 20 mellomstore poteter
- 1 purreløk
- 10 cherry tomater
- 2 røde paprika
- 3 ts. sukker
- 2 ss. eplesider eddik
- 3 ss. chilipasta eller 1-2 hel rød chili
- 5 hermetiske bokser hakket tomat à 390gr
- pepper
- persille
- flaksalt

Skrell poteter og del poteten i 6-8 biter, fordel i form, vend i olje og salt. Forstek 180 gr ca 10 min.

Finkutt purre, del tomater i 2, strimle paprika og stek noen få minutter i stekepanne.

Tilsett sukker, eddik og chili i grønnsakene og la dette trekke.

Rør inn tomatene og la sausen putre noen minutter.

Smak til saus (Jeg liker mere chili men smak og behag)

Hell sausen over potetene som nå er halvveis ferdig i formen.

Legg fisken på toppen, strø litt flaksalt, pepper og fersk persille over.

Bak denne i ca 10 min til fisken er ferdig på 180 gr konveksjonsovn

Serveres gjerne med godt focciabrød og godt smør.

Foto: ØK

SOBERT:

DET NYE NASJONALMUSEET FOR KUNST, ARKITEKTUR OG DESIGN

FAKTA OM NASJONALMUSEET FOR KUNST, ARKITEKTUR OG DESIGN

- Nasjonalmuseet er slått sammen av de tidligere institusjonene Nasjonalgalleriet, Kunstindustrimuseet, Arkitekturmuseet, Museet for samtidskunst og Riksutstillinger.
- Samlingen teller rundt 400 000 gjenstander, og dekker områdene kunst, arkitektur og design.
- Det nye bygget blir på rett under 55.000 m² (bruttoareal).
- 13 000 m² er viet faste og skiftende utstillinger. Det er betydelig mer enn museets tidligere visningssteder til sammen, og mer enn i museer som Rijksmuseum og Guggenheim Bilbao.
- Museet er tegnet av Klaus Schuwerk (arkitektkontor: Kleihues + Schuwerk), og er bygget av Statsbygg på oppdrag fra Kulturdepartementet.
- Det nye Nasjonalmuseet er et forbildeprosjekt i FutureBuilt-programmet, som innebærer strenge miljøforpliktelser. Bygget skal blant annet tilfredsstille et energinivå tilsvarende passivhus.

Foto: Nasjonalmuseet

TIDSLINJE

11. juni 2022 åpnet Nordens største kunstmuseum i Oslo. I det nye Nasjonalmuseet kan du oppleve eldre og moderne kunst, arkitektur, design, kunsthåndverk, mote og samtidskunst.

Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design ble etablert i 2003 med sammenslåingen av Nasjonalgalleriet (stiftet i 1836), Kunstindustrimuseet (stiftet i 1876), Museet for samtidskunst (opprettet i 1988) og Arkitekturmuseet (opprettet i 1975). I 2005 ble også Riksutstillinger en del av Nasjonalmuseet.

I det nye museet blir samlingene fra de tidligere institusjonene samlet under ett tak. Med sine store, nye utstillingsarealer kan Nasjonalmuseet nå få vist fram mer av samlingen enn noen gang tidligere, i tillegg til å presentere et rikt program av skiftende utstillinger med norske og internasjonale kunstnere.

ARKITEKT KLAUS SCHUWERK

En av hovedgrunnene for å bygge et nytt museum var å gi mer plass til samlingen og tilrettelegge for en felles fortelling om kunst-, arkitektur-, design- og kunsthåndverkshistorien. Museet har et totalareal på 54 600 kvadratmeter, og er Nordens største kunstmuseum. Bygget inkluderer 13 000 kvadratmeter med utstillingsarealer for permanente og skiftende utstillinger, ulike formidlingsverksteder, et offentlig tilgjengelig kunstbibliotek, flere kafeer, en museumsbutikk, et auditorium og flere andre møte- og forsamlingslokaler.

Det nye Nasjonalmuseet er tegnet av Klaus Schuwert, Kleihues + Schuwert Architects. Firmaet Kleihues + Schuwert ble opprettet for arkitekturkonkurransen for Nasjonalmuseet og består av det Napoli-baserte arkitektkontoret Klaus Schuwert og Berlinbaserte Kleihues + Kleihues. Hovedarkitekt er Klaus Schuwert.

- 2008: Regjeringen beslutter å legge Nasjonalmuseet til Vestbanetomten
- 2009: Arkitekturkonkurransen utlyses. Det kom inn 237 godkjente forslag.
- 2010: Kleihues + Schuwert vinner med sitt forslag «Forum Artis».
- 2014: Byggestart
- 2021: Første kunstverk flyttes inn. Montering av utstillinger starter. Biblioteket åpner.
- 2022: Museet åpnet 11. juni.

Det er lagt vekt på funksjonelle og fleksible publikums- og utstillingslokaler som gjør det mulig for museet å kunne stille ut et representativt utvalg av visuell kunst. De nye utstillings- og publikumsarealene skal gjøre det mulig å vise større deler av museets samlinger enn i dag. I juryens begrunnelse for vinnerforslaget heter det blant annet at «Det horisontale preget introduserer en skalaforskjelling i området som gir Nasjonalmuseet en egenart som medspiller i komposisjonen med Rådhuset og Akershus festning. Den lyssende hallen, prosjektets dominerende visuelle element, bidrar til å gjøre museet til et monumentalbygg hvis eleganse nettopp ligger i at det er horisontalt i kontrast til områdets preg av vertikalitet. Prosjektet har en enkelhet som gir det store området stringens og verdighet. Museets enkle uttrykk kontrasterer områdets visuelle mangfold.»

PATINA OG VERDIGHET

Arkitekt Klaus Schuwert fremhever materialbruken som essensielt for uttrykket til Nasjonalmuseet: «Materialene skal tåle tidens tann, slik at bygningen kan eldes med patina og verdighet.» Det er brukt solide, naturlige materialer som skifer, bronse, kalkstein, eik og marmor. Museets fasade og vestibyleområde er dekket av skifer fra Oppdal. Skiferen dekker 24 000 kvadratmeter. Bruk av skifer har lang tradisjon i Norge, blant annet til tak. Men i motsetning til det som er vanlig, er skiferen på fasaden til Nasjonalmuseet kuttet på tvers. Dette gir en røff overflate og bringer fram de dekorative kvalitetene i steinen. Hver stein er valgt for hånd, og er lagt i blokker i varierende høyde og bredde. Marmor er et materiale som går igjen

flere steder i bygget, blant annet vinduspostene i utstillingsområdene. Vinduskarbene er i bronse i hele bygget. Beiset eik er brukt til dører og veggpaneler i hele museet. Gulvene i publikumsområdene i første og andre etasje består av en sandstein som kalles muschelkalk, fra et steinbrudd sør i Tyskland. I utstillingsrommene i samlingsutstillingen er det eikegulv.

Byggets signaturelement er Lyshallen, en 133 meter lang åpen hall, som benyttes til skiftende utstillinger. Hallen har mer enn 7 meter takhøyde og 2400 kvadratmeter gulvareal. Den ytre veggen er kledd i lameller av marmorglass i varierende størrelse. Marmorglasset slipper inn dagslys, men er ikke helt gjennomskinnelig. Materialet består av fire millimeter tykke marmorplater laminert mellom to glassplater. Fasaden vil være opplyst etter skumring, og lyses opp fra innsiden med LED-lys (ca. 9000 dioder).

Arkitekt Klaus Schuwert har sagt at han ønsker at det mentale bildet av Nasjonalmuseet skal være tempelet (Lyshallen) som ligger på toppen av det norske fjellet (skiferdelen av bygget), slik som Parthenon ligger på toppen av Akropolis høyden i Athen: «Et museum er jo på en måte vårt tids tempel – og det høres svulstig ut – men jeg har alltid hatt lyst til å tegne mitt Parthenon. Da jeg satt og tegnet, hadde jeg en idé om en base, som er det templene står på, og som i det nye Nasjonalmuseet utgjøres av steinfasaden. Inni denne basen skulle det være et klassisk museum, et perfekt bygg med en god rekkefølge av rom med gode proporsjoner.» (Klaus Schuwert sitert i Ken Opprann, «Nasjonalmuseet. Et Monumentalbygg blir til», Press forlag 2020).

Det nye Nasjonalmuseet blir garantert et sted for nye ideer, inspirasjon og store kulturopplevelser. Det var en sterk opplevelse å oppleve dette bygget, spesielt oppbyggingen innvendig. Gjennomført kvalitet, sobert og med gode planløsninger. Og mest av alt – kunsten får tale i disse rommene. Her kan du bruke dager og måneder om du vil dukke ned i vår nasjonale kunstsatt. Men også internasjonal kunst, design og arkitektur fra fortid til nåtid. God fornøyelse!

Øyvind Krabberød

Opptakssystemet *må brukes* for å *redusere* det store *frafallet* i høyere utdanning

En rapport fra SSB i februar viser til at en av fire som begynte å studere i 2012 falt fra studiet sitt. (Kull 2012–2020) Av de som falt fra er det hele sju av ti som aldri fullførte høyere utdanning. (SSB 7.2.22) I diskusjonen om opptakssystemet til høyere utdanning er det derfor viktig at man også diskuterer hva som skal til for å få flere til å fullføre utdanningen sin.

Fra høsten 2022 har 105 216 studenter fått plass ved et universitet eller en høyskole. Litt over halvparten har fått tilbud om førstevalget sitt. Det vil si at litt under halvparten begynner på et studium de ikke har mest lyst på. 13,2 prosent av de kvalifiserte søkerne fikk ikke tilbud om studieplass i det hele tatt.

Opptaksutvalget arbeider med å gjennomgå opptakssystemet. Debatten har til nå handlet om hvordan systemet skal sørge for at elever kommer raskt inn i studieforløpet, helst på førstevalget, og ikke bruker tid på å ta opp igjen fag for å forbedre karakterer. Men – når så mange som en av fire dropper ut av høyere utdanning og aldri fullfører, så er det rimelig å stille spørsmålet om det er riktig at alle skal oppfordres til å starte rett på høyere utdanning etter at de er ferdige på videregående skole. Kan det tenkes at det hadde vært mer lønnsomt om elevene brukte et år på å bli mer bevisste på hva de ønsker å gjøre i framtida? De fleste skal ikke gå et prestisjestudium, men finne sin plass i arbeidslivet for å løse mengden av behov samfunnet har.

I dag gis det tilleggspoeng for gjennomført førstegangstjeneste og for et fullført folkehøgskoleår. Poengene gis fordi ungdommene bruker et år av livet sitt til modning og refleksjon og til å lære å ta ansvar for seg selv og felleskapet. Å utvikle evne til å se seg selv og kjenne seg selv og være bevisst sine styrker og svakheter bidrar til å forme personlighet, oppførsel og moral. Folkelig danning er en prosess som fokuserer på individets evne og plikt til å bli oppmerksom på seg selv, på andre mennesker og den verden vi lever i. Folkehøgskolene har ikke eksamen og gir ikke karakterer, men skolene bidrar til å gi elevene karakter og bli sikrere på sine valg. Skolene gir elevene handlings-, lærings- og livskompetanse.

En undersøkelse fra Danmark viser at de som har gått på folkehøgskole har høyere studiegjennomføring enn andre. Dette gjelder også elever som kommer fra familier med lavere sosiokulturell bakgrunn. Et folkehøgskoleår er altså lønnsomt både for eleven, for universitetene og høyskolene, for staten og for framtidige arbeidsgivere.

Vi mener derfor vi må være mer opptatt av hvordan vi sikrer at studentene velger riktig studium, at de er motiverte og studieforberedte når de begynner å studere, slik at vi i framtida reduserer det høye antallet studenter som faller fra høyere utdanning.

Anne Tinglestad Wøien, daglig leder i Folkehøgskolerådet

Folkehøgskole gjør deg *bedre* forberedt til studier

Problemet med dagens opptakssystem er at det ikke klarer å finne de studentene som har størst mulighet til å fullføre studiene. Frafallet i høyere studier er både et samfunnsøkonomisk og personlig problem for den enkelte student.

Formålet med opptakssystemet er å finne de riktige kandidatene til de ulike studiene. I dag er dette i all hovedsak basert på karakterene fra videregående skole. I tillegg har man tilleggspoeng for blant annet alder, militærtjeneste og folkehøgskole. Knut Visdal i Bergens Unge høyre kaller tilleggspoengene for folkehøgskole «tullepøeng» og argumenterer for at disse poengene gjør opptakssystemet urettferdig.

Folkehøgskole har siden skoleåret 1997/1998 gitt tilleggspoeng ved opptak til høyere utdanning. Grunnen til at elevene får tilleggspoeng er at folkehøgskolen gjør elevene bedre forberedt til høyere utdanning. Dermed er sjansen for at de er de riktige kandidatene til høyere studier større, og sjansen for at de faller fra mindre.

Elevene på folkehøgskolen får en generell kompetanse som gjør dem bedre forberedt til høyere utdanning gjennom at de har gått på en skole hvor det systematisk jobbes med å gjøre elevene mer selvstendige, øke evnen til samarbeid, trene opp kritisk refleksjon og livsmestring. At noen av linjene har navn og faglig innhold som Unge Høyre ikke liker, er ikke noe nytt, og det må innrømmes at med linjer som tar utgangspunkt i elevenes interesser, så kan det bli enkelte linjer som har ganske kreative innfallsporter til folkehøgskolens arbeid med allmenndanning. I år ser det forøvrig ut som det er de tradisjonelle linjene som friluftsliv, teater og kunst som er mest populære på folkehøgskolene. Linjefaget er en viktig del av folkehøgskoleåret, men det er ikke den fagspesifikke kompetansen som gjør at elevene får tilleggspoeng.

Poengene får de fordi et år på folkehøgskole gjør dem studieforberedt, modne nok og egnet til å fullføre et studium.

Frafallet i høyere utdanning har mange årsaker, men det er naturlig å tenke at det blant annet har noe med opptakssystemet å gjøre. Når du er bedre forberedt til høyere studier, så øker sjansen for at du klarer å gjennomføre studiet du kommer inn på. SSBs rapport om frafall og bytter i universitets- og høyskoleutdanning, fra 7. februar 2022, viser at 1 av 4 studenter faller fra gradsstudiene. Dette er et alt for høyt tall. I Norge er det ikke forsket like mye på folkehøgskole som i våre naboland, men i den danske undersøkelsen «Effektundersøkelse av danske elever på højskole» fra 2013 så man at frafallet sank med 6-7 prosent etter et opphold på folkehøgskole, og at effekten var enda større for elever som kom fra hjem med lav sosioøkonomisk status. Det kan altså argumenteres for at et år på folkehøgskole både øker sjansen for at studentene fullfører studiene og bidrar til større mangfold i høyere utdanning.

Tilleggspoengene på folkehøgskole er et uttrykk for at elevene har gjennomført et år som gjort dem bedre forberedt til høyere studier, og dermed har større sannsynlighet for å gjennomføre et studium. Å fjerne disse tilleggspoengene vil ikke føre til at opptakssystemet blir mer rettferdig. Det vil tvert imot bidra til at karakterpresset i videregående skole blir enda større, og indirekte bidra til mindre mangfold i høyere utdanning.

Tore Haltli, rektor Fana folkehøgskule

PÅGÅENDE DEBATT:

GRUNDTVIG

OG FOLKEHØGSKOLEN TIL DEBATT

I tidsskriftet «Kirke og Kultur» har det oppstått en viktig debatt om Grundtvig, og om folkehøgskolehistorie. Det hele startet i nr. 4. 2021 med en artikkel av førsteamanuensis Tore Johnsen der en skrev at «Grundtvigs berømte formulering menneske først, kristen så, kan oppfattes som ideologisk leverandør for rasebasert fornuftspolitikk i Norge rettet mot samer. I artikkelen trekker han også inn Chr. Bruun og folkehøgskolens historie.

I nr.1 2022 svarer Hans Raun Iversen og Arild Mikkelsen utfra et noe annet syn på Grundtvig, mens Tore Johnsen har sitt foreløpige siste innlegg i «Kirke og Kultur» nr. 2. 2022.

Dette er en viktig debatt som folkehøgskolefolk gjerne kunne få med seg. Tore Johnsen skriver Grundtvig inn i den store teologiske avkoloniseringsdebatten, og trekker folkehøgskolen inn i det hele.

Det har også kommet en ny doktoravhandling som omhandler folkehøgskolen. Morten Øveraas har skrevet avhandlingen «Teokratiets folkelærer. Folkehøgskular og kristeleg nasjonalisme i Noreg ca. 1851 – 1905». Her er det også nye synspunkt på folkehøgskolens historie som folkehøgskolefolk kunne ha nytte av å sette seg inn i. Debatt om Grundtvig og folkehøgskolehistorie og ny forskning om det samme er alltid bra, så her gjelder det å følge med.

Arild Mikkelsen

ET FOLKEHØGSKOLEPERSPEKTIV PÅ:

POPULISME OG

Litteratur:

Jan – Werner Müller: Hva er populisme?
 Kallevåg, Kloster, Stålsette: Populisme og kristendom.
 Rune Slagstad: Mine dannelsesagenter.
 Agora nr. 1-2, 2020
 Ove Korsgaard: Grundtvig Rundt

Populisme blir brukt i dagens debatt som karakteristikk både av meninger og holdninger. Politikere og debattanter av nesten alle slag kan bli kalt populist, og merkelappen populist kan klistres på et vidt spekter av folk og holdninger, fra Donald Trump og Bernie Sanders til Trygve Slagsvold Vedum, fra stakk konservativt evangeliske amerikanere til Rødt- sympatiserende. Begrepet populisme er snart blitt tømt for innhold!

Populisme kan dreie seg om å trekke et skarpt skille mellom folk, vanlige folk, og eliten, de andre. Flere teoretikere hevder at dette er det aller viktigste elementet i populismen. I et slikt perspektiv burde folkehøgskolen interessere seg sterkt for populistmedebatten. Folkehøgskolen er det eneste skoleslaget som har med seg begrepet folk i navnet sitt. Folkehøgskolen har historisk sett attpåtil brukt både tid og krefter på å definere seg nettopp som et skoleslag for «folk», mot eliten, embetsstanden, latinsko-len osv. osv. Folkehøgskolen har ofte villet definere seg som en motkulturell bevegelse.

FOLKELIGHET

«FOLKELIGT SKAL ALT NU VÆRE»

I den akademiske debatten om populisme finnes det mange ulike definisjoner eller forståelser av populisme. Uten på noen måte å forsøke å være uttømmende på dette feltet skal jeg prøve å peke på i hvert fall fire muligheter:

1. Populisme er en bestemt type politikk eller ideologi med anti-elitistisk, anti-pluralistisk eller til og med anti-demokratisk tendens.
2. Populisme er først og fremst en politisk logikk der hensikten er å virke polariserende. Populismen søker etter de krasse motsetninger, og profiterer på at disse kommer fram.
3. Populisme er et fenomen som finnes både på høyresiden og venstresiden, men har et så tynt ideologisk innhold at det kan dukke opp begge steder, også i det politiske sentrum, men har som regel en slags moralsk brodd mot en antatt elite som forstås som motsetning til et antatt uskyldig folk.
4. Populisme er et retorisk fenomen, en talemåte som brukes når motsetningen mellom folk og elite skal vises fram, uten at begrepene folk og elite er klart definert. Populisme blir her nesten et slags skjellsord.

Mange teoretikere peker også på at en klar bakgrunn for populistiske meninger er følelsen av samfunnsmessig frykt eller utrygghet.

Om vi går tilbake til Grundtvig, finner vi i sangen «Folkeligt skal alt nu være» følgende spørsmål:

«Folk! Hvad er vel folk i grunden? Hvad betyder folkeligt?

Er det næsen eller munden hvorpå man opdager sligt?»

Noen vers senere kommer svaret med de kjente linjene:

«Til et folk de alle høre som sig regner selv dertil

Har for modersmålet øre, har for fædrelandet ild.»

Grundtvig passer ikke inn i verken den ene eller andre av populismeforståelsene jeg har nevnt ovenfor. Om vi skal antyde med dagens debattbegreper Grundtvigs posisjon, så tenker han vel helst litt identitetspolitisk, å føle at man hører til et folk, er å tenke at man hører til dette folket, kjenner seg hjemme der. Men Grundtvig tenker først og fremst ontologisk! Her ligger også kimen til ordet folk i folke – høgskole.

POPULISME KAN HANDLE OM KAMP

Begrepet populisme har mange elementer i seg. Ordet trekker med seg det latinske *populos* som betyr folk, men vi kan også sette populisme i forhold til ordet *plebs*, plebeiere, folk flest forstått som fattige, undertrykte eller foraktede. Da kan populisme handle om kamp mot undertrykking av vanlige folk, om en sosial kamp for omfordeling av ressursene. Men populisme kan også sees i forhold til *demos*, og da omfatter begrepet det politiske folket som slåss for demokratiske rettigheter. Når folkehøgskolen på 1880-tallet var en del av kampen for parlamentarisme var det *demos*-begrepet som gjaldt. Populisme kan imidlertid også relateres til begrepet *ethnos*, og da peker det i retning av nasjonen, en kulturelt avgrenset gruppe. Folkehøgskolens historie har nok en bit av begge dele, både *demos* i kampen for parlamentarisme på 1880-tallet, og samtidig var folkehøgskolen en del av det nasjonsbyggende prosjektet, noe som ble særlig tydelig i årene like etter 1905. Hvilken selvforståelse har dagens folkehøgskole, og har folkehøgskolen holdt all mulig populisme på armlengdes avstand?

En annen inngang til debatten om populisme er å forsøke å skille mellom en venstrepopulisme på den ene siden og en høyrepopulisme på den andre. Venstrepopulismen hevder at det er en motsetning mellom de på bunnen av samfunnet, folket, og de som er på toppen, den økonomiske og kulturelle eliten. Venstrepopulismen tenker seg derfor en vertikal motsetning. Høyrepopulismen ser en horisontal motsetning der folket defineres som de som er innenfor eller utenfor et politisk eller kulturelt fellesskap. Venstrepopulismen tenker seg en dyadisk struktur, en dialektisk motsetning mellom folket og eliten, men høyrepopulismen tenker i en triadisk struktur der eliten anses å henge sammen med grupper som ikke er en del av folket, og der folket blir sviktet til fordel for bedrestilte grupper som i sin tur ser på de som ligger lavest, trygdemottakere for eksempel, som snyltere.

EN DANNELSESMESSIG REVOLUSJON

Både folkeopplysningen og folkehøgskolen befinner seg i dag i dette uoversiktlige og vanskelige debattlandskapet så lenge man holder seg med begrepet folk. Hva menes med folk i dag, og hva mener folkehøgskolen med ordet folk? Med bakgrunn i Grundtvig og dansk folkehøgskolehistorie har den forståelsen festnet seg at Grundtvig og folkehøgskolens prosjekt var å bidra til at almuen forvandlet seg til et folk. Når almuen fikk bevisstheten om at den var et folk, var den ikke lenger en undertrykt almue. Når almuen regner seg «å høre til et folk», har det skjedd en bevissthetsmessig og dannelsesmessig revolusjon, hevder Ove Korsgaard i sin bok «Grundtvig rundt». Jeg tror norsk folkehøgskole var, i sin norske sammenheng, i samme situasjon som dansk folkehøgskole. Også norsk folkehøgskole bidro til at bonden fikk en ny bevissthet, og folkehøgskolen som et pedagogisk dannelsesprosjekt var et viktig redskap i denne prosessen. I dette perspektivet er det fristende å se norsk folkehøgskole som del av et venstrepopulistisk prosjekt, et prosjekt med klare progressive trekk.

Populismeteoritikere har også prøvd å fange opp innholdet i begrepet populisme ved å hevde at begrepet folk egentlig er det de kaller «en tom signifikant», noe innholdstomt som først og fremst får sin betydning utfra den sammenhengen begrepet står i. Så innføres det to nye begreper for å sette folk inn i sammenhenger. Da kan man tenke seg at det er et antagonistisk forhold mellom folk og elite, et ikke-pluralistisk forhold der folk og elite ikke anerkjenner hverandre. I en agonistisk (agon er det greske ordet for strid) sammenheng vil folk og elite anerkjenne hverandre som legale politiske motsetninger innenfor samme politiske system. Man kunne kanskje helt forsøksvis plassere dette inn i et firefeltsskjema:

ANTAGONISTISK POPULISME

Fascisme

Stalinisme

Moskvakommunisme

Stopp innvandring

Nordisk motstandsbevegelse

akp/ml

HØYRE

VENSTRE

Fremskrittspartiet

Konservativ politikk

Sosialdemokrati

Sosialisme (SV, Rødt)

AGONISTISK POPULISME

Med dette skjemaet har jeg plassert hele den seriøse norske debatten innenfor en agonistisk sammenheng der en eventuell populistisk motsetning mellom folk og elite balanseres innenfor demokratiske rammer, i motsetning til hva som for eksempel skjer i USA med populistiske Donald Trump. Rune Slagstad sier i en artikkel følgende: «Norsk politisk historie siden slutten av 1800-tallet utgjør her et unntak som kan gi substans til en venstrepopulistisk fornyelse», og mener at Norge er et annerledes land når det gjelder populisme i europeisk sammenheng der tendensen har vært høyrepopulistisk. Grunnen til at Fremskrittspartiet er det eneste partiet jeg har plassert i skjemaet som partiet med de klareste populistiske trekk, er de mange dokumenterte analysene av utsagn fra en rekke Frp-politikere. Om det finnes klare populistiske trekk i andre partier, er avhengig av forståelsen av begrepet populisme.

«SEKULÆR KRISTENISME»

Norsk folkehøgskole følger seg pent inn i en slik sammenheng, og går med sitt Grundtvig - baserte syn på folk og folkelighet godt inn i en norsk venstrepopulistisk tradisjon. For folkehøgskolen burde ikke begrepet folk være en tom signifikant, men ha en substans preget av Grundtvigs syn på folk, og på hvordan skoleslaget faktisk har tenkt og brukt begrepet.

En viktig og interessant del av debatten om populisme er bruken av religion. En sentral populismeforsker som Roger Brubaker anser at høyrepopulismens bruk av kristendom som identitet og kulturarv er det han kaller for «sekulær kristenisme», i motsetning til en mer substansiell kirkelig aktivitet og holdning til kirkens lære. Andre forskere påpeker at populistiske ganske kynisk bruker kristendom for å avgrense et kristent nasjonalt «vi» mot et eventuelt muslimsk religiøst element. Noen forskere hevder at kristendommen har blitt kapret av høyrepopulister, og mener med det at kristendommen blir brukt strategisk, og at de etablerte kirkene overkjøres eller mister eierskapet til kristendom i en slik politisk debatt. I norsk sammenheng henvises det til Sylvi Listhaugs mange utspill i ulike NRK-debatter samt hennes egen bok «Der andre tier». Dette er en vanskelig debatt, en debatt som igjen kommer krassere til uttrykk i USA og ganske særlig Donald Trumps bruk av Bibelen. Når Sylvi Listhaug hevder at Den norske Kirken «rätner på rot» på grunn av kirkens engasjement for religionsdialog og for flyktninger, har biskoper og kirkelige byråkrater i mindre grad framhevet norske verdier og væremåter, men heller løftet fram selvkritikk og et ønske om forsoning og brobygging.

STÅR I EN MOTKULTURELL TRADISJON

Frilynt folkehøgskole som et Grundtvig - basert, men sekulært skoleslag har ikke tatt denne debatten inn over seg så vidt jeg kan se. Det hadde likevel vært spennende og interessant om denne debatten kunne løstes inn som en samtale mellom kristelige og frilynte folkehøgskoler. Begge skoleslagene står overfor nye sam-

funnsmessige dype utfordringer, og på dette feltet finnes det mye interessant internasjonalt forskningsstoff å forsyne seg av.

Folkhøgskolen må i dag posisjonere seg både i en pedagogisk sammenheng som et skoleslag med en spesiell pedagogikk, og i en samfunnsmessig, politisk eller demokratisk sammenheng utfra sin lange tradisjon og historie. Folkhøgskolens selvforståelse har vært at skoleslaget står i en slags motkulturell tradisjon som riktignok har hatt store svingninger. Det motkulturelle ble svakt markert i etterkrigstida og i 1950-årene, ble kraftig markert i løpet av 1960-tallet med kampen mot Fellesmarkedet i 1972 som et slags høydepunkt, mindre vektlagt på 1980-tallet, men tydeligere på 1990-tallet med den lange striden om poeng og kompetanse. Om man skal bruke

populismebegrepet mener jeg folkehøgskolen i alle disse årene kan sies å ha stått i en venstrepopulistisk tradisjon. På 2000-tallet har dette blitt mer krevende. Det har vært nye utfordringer med innvandring og flyktninger, en skarp identitetspolitikk, globaliseringsdebatt og nye økonomiske og sosiologiske analyser å forholde seg til. Høyrepopulisme har i dag mer blitt en slags negativ ideologi som er mot den herskende eliten, både politisk og kulturelt, tydeligst å se i kultursynet til Fremskrittspartiet. Partiet virker å være mot alle tendenser til eksperimentell kunst og kultur, men for det som til enhver tid framstår som folkelig.

KRITIKK AV NYLIBERALSIMEN

Om folkehøgskolen skal plassere seg i en venstrepopulistisk sammenheng i dag tror jeg skoleslaget på sin måte må fronte en

klasseanalyse med kritikk av nyliberalismen, en konsekvent og hverdagslig klimapolitikk, holde fast i et utvidet kulturbegrep med kamp for det eksperimentelle, et ønske om pluralisme og toleranse i samfunnsdebatten, og en progressiv og frigjørende pedagogikk. Folkhøgskolen må meisle ut en mothegeemonisk profil.

Jeg vil avslutte med Stein Mehrens nesten slagordliknende utsagn i et essay for mange tiår siden: «Når alt blir like gyldig, blir alt likegyldig». Høyrepopulismen er tømt for substans om man unntar den utydelige kampen mot en diffus elite. En mulig venstrepopulistisk strategi er å gå inn i en strid med tydelige redskaper, gjennomtenkte begreper og et forpliktede idegrunnlag. Folkhøgskole er i så måte godt rustet.

Arild Mikkelsen

Vi utfordret Arild Mikkelsen til å skrive denne artikkelen om populisme og folkelighet. Vi takker for bidraget!

NORDISKA folkhögskolan 75 år

Den nordiske folkehøgskolen i Kungelv søker

NY REKTOR

Vil du bli en del av det nordiske samarbeidet og lede en kreativ, levende folkehøgskole?

Les mer og søk stillingen på www.nordiska.fhsk.se senest 9. oktober

FØRSTE MOTTAKERE AV FOLKEHØGSKOLENES BÆREKRAFTPRIS

Rønningen folkehøgskole og Sogndal folkehøgskule ble de to første skolene til å motta folkehøgskolenes bærekraftpris for henholdsvis år 2020 og 2021. Prisene ble overrakt på Rektormøtet i Trondheim i juni til store glede fra prismottakerne. Prisen deles ut av Folkehøgskolerådet for å motivere og inspirere folkehøgskolene til å jobbe for å nå målene i folkehøgskolenes bærekraftvedtak fra 2019.

Tekst: Brita Phuthi og Ingvild Sættem Beltesbrekke

BAKGRUNN OG KRITERIER

Når de fem nasjonale folkehøgskoleorganisasjonene i 2019 ble enige om fire mål for folkehøgskolene for å bidra til å nå FN's bærekraftsmål frem mot 2030, ble det også bestemt at det årlig skal deles ut en bærekraftpris. På grunn av pandemien ble prisen først utdelt i år. Målene i bærekraftvedtaket har fokus på reduksjon av klimagassutslipp med 40 prosent innen 2030 (med utgangspunkt i 2019), bærekraft som tema for selvevaluering, bruk av Globalvettreglene og utarbeiding av årlig lokal bærekraftplan for på hver enkelt skole.

Kriteriene for bærekraftprisen var følgende:

- Jobber målrettet med å nå de fire målene i folkehøgskolenes Bærekraftvedtak.
- Involverer alle ansatte og elever i arbeidet med å nå målene i Bærekraftvedtaket.
- Har iverksatt nye tiltak som begeistrer og inspirerer, og støtter opp om ett eller flere av målene i Bærekraftvedtaket.

Fem folkehøgskoler var nominert til prisene for 2020 og 2021, av både elever og ansatte. De nominerte skolene var: Elverum, Lofoten, Nordfjord, Rønningen og Sogndal. Juryen, som bestod av representanter fra folkehøgskoleorganisasjonene samt Stiftelsen Miljøfyrtårn og FN-sambandet, mente at alle de fem skolene er gode kandidater for bærekraftprisen, og det er satt i gang en

rekke gode tiltak for bærekraftig utvikling både innen drift og undervisning for å følge opp vedtaket. For flere av folkehøgskolene har dette vært et engasjement som har startet også før bærekraftvedtaket ble vedtatt høsten 2019. Juryen mente at de øvrige tre skolene har lagt ned en solid innsats, og gjerne kan nomineres igjen for kommende års bærekraftpriser.

ENGASJERER ELEVENE I KAMPEN FOR KLIMAET

Rønningen folkehøgskole får prisen for 2020 for sitt systematiske arbeid for å inkludere bærekraft på skolen, både blant elever og ansatte. Det kommer til syne i alt fra energisparende tiltak (skolen har blant annet Oslos tredje største solcelleanlegg), stort fokus på bærekraftig mat og strenge krav til hvilke leverandører skolen bruker. Elevene har også vist engasjementet sitt utad med banneraksjoner foran Stortinget.

Assisterende rektor, Mari Tesdal Hinze, tok imot prisen på vegne av skolen og var tydelig rørt og glad for denne utmerkelsen:

Med GRØNN som styrende verdi har Rønningen jobba med bærekraft i nærmere 20 år, og vi føler oss fort veldig flinke når vi ramser opp alle tiltakene vi gjør, med solcellepark på taket som et kroneksempel. Men det å jobbe med å holde engasjementet og trøkket oppe på bærekraft koster. I kroner og øre, men og i kref-

ter. Og det koster mest dersom det oppleves som at man drar lasset litt alene. Jeg håper at denne prisen kan inspirere flere til å våge å tenke nytt, selv om det kanskje betyr at man må gjør noen grep som kan være skumle – f.eks. knytta til studieturer, oppfordret Mari alle folkehøgskolerektorene i sin takketale.

VIL BLI NULLUTSLIPPSSKOLE I 2030

Sogndal folkehøgskule får prisen for 2021, både for det de gjør på kort og lang sikt for å bli en mer bærekraftig skole.

Elevene høster blant annet epler og poteter til eget bruk og deltar i en bærekraftgruppe sammen med de ansatte. Gruppen har satt i gang flere tiltak for å få elever, ansatte og lokalbefolkningen til å gjøre positive endringer. Skolen har også kuttet flere flyreiser og har en ambisjon om å bli nullutslippsskole i 2030, som betyr at de skal ha null utslipp av klimagasser, enten ved at å stoppe alle utslipp eller oppveie noen utslipp på ulike måter.

Skolen vil også bare bruke fornybare energikilder til blant annet bygninger og til transport.

Prisen vil motivere oss som skole masse i det videre arbeidet. Det betyr at vi blir lagt merke til, og at arbeidet vårt blir med å påvirke og motivere andre. Nå skal vi jobbe enda mer med bærekraft i personalet. Motivasjonen vil øke med denne prisen, sa en stolt rektor ved skolen, sa rektor Ole Karsten Birkeland.

Det ble også oppslag i lokalavisa om at Sogndal folkehøgskule fikk bærekraftprisen for 2021.

Fristen for å nominere folkehøgskoler til bærekraftprisen for 2022 er **1. desember**.

Skoler kan nominere seg selv, enten ansatte eller nåværende eller tidligere elever.

For mer informasjon og nomineringsskjema:

<https://www.folkehogskoleradet.no/berekraftvedtak-berekraftpris>

Juryens begrunnelser:

BÆREKRAFTPRISEN 2020: RØNNINGEN FOLKEHØGSKOLE

Rønningen folkehøgskole har jobbet systematisk med å inkludere bærekraft på skolen, og vektlagt involvering av alle, både elever og ansatte. Bærekraft er integrert på alle linjene, herunder bruk av Globalvetreglene. Skolen har flere energisparende tiltak og stort fokus på bærekraftig mat, og setter krav til leverandørene sine gjennom å være Grønt Flagget og Fairtrade-skole. I tillegg til tiltak på skolen, involveres elevene i utadrettede prosjekter, som banner-aksjon for klima foran Stortinget. Summen av tiltakene og aktivitetene hvor alle involveres skaper begeistring både på skolen og hos juryen. Juryen gratulerer!

BÆREKRAFTPRISEN 2021: SOGNDAL FOLKEHØGSKULE

Sogndal folkehøgskule har både langsiktige og kortsiktige visjoner for sin bærekraftsatsning – med mål om å bli nullutslippsskole i 2030, til mer kortsiktige tiltak som samarbeid med lokalsamfunn for innhøsting av epler og poteter til eget bruk. Skolen følger opp alle de fire målene i vedtaket gjennom sin bærekraftplan, og har en fin balanse mellom lokal forankring og globalt utsyn. Slik juryen ser det, har skolen fått et økt fokus på bærekraft etter at vedtaket kom i 2019, blant annet gjennom å kutte flyreiser, og etablering av en bærekraftgruppe for elever og ansatte. Gruppen setter i gang ulike «challenges» for å inkludere både elever, ansatte og lokalsamfunnet i ulike bærekraftstiltak – og bidrar slik både med konkrete tiltak, men også økt bevisstgjøring og samarbeid. Juryen gratulerer!

Festivaltelt med 700 deltakere.

Rektor Jon Krognæs og generalsekretær i Folkehøgskoleforbundet Angelina Christiansen.

Fornøyd jubileumsbokforfatter Halvard Opem.

TONEHEIM 50 ÅR:

STORSLÅTT FEIRING PÅ HAMAR

Det var flott å være med å feire stolte Toneheim sine 50 år. En fantastisk feiring med 700 deltakere. Festival over tre dager. Musikk, nydelig mat og taler i festivalteltet. Hvilket løft å oppleve en slik vital 50-åring!

Ved oppstarten i 1972 i nybygd anlegg ved Vang kirke og prestegård var det et helt nytt konsept som ble presentert i norsk folkehøgskole. En folkehøgskole med musikk som den store overskriften.

Noen har stilt spørsmål ved om Toneheim er en ordentlig folkehøgskole. Men skolen har vært mer enn en fagskole. De understreker at mennesket og danning hele tiden vært det sentrale – ved siden av musikken. Det får vi et blikk inn i i den flotte

jubileumsboka som ble presentert på festen. Det er nylig pensjonert assisterende rektor og fagottist, Halvard Opem, som har forfattet den historiske boka.

Nesten 7000 elever har gått på Toneheim gjennom disse 50 årene. Søkingen har vært god og det ser ut som det har vært et godt sted å være både for elever og tilsatte. Det har kun vært tre rektorer gjennom disse årene, Jon Krognæs som styrer skuta i dag har vært rektor i 27 år. Og de ansatte blir ofte lenge ved skolen, gjerne helt til de går av med pensjon. Hele femti personer har sitt daglige virke ved den store skolen i bakkene over Mjøsa.

Vi ønsker lykke til videre på reisen!

Av Øyvind.

NOTERT

DEN NORDISKE MODELLEN ER SÅRBAR

Selv om en rekke land har både progressiv beskatning og velferdssordninger, advarer Piketty mot å tro at man kan hvile på laurbærene.

- Vi må være forsiktige så vi ikke sakker akterut på veien mot mer likhet i Norge og Sverige. Det er en risiko i land som Norge, når dere fjerne arveavgiften og kutter i formueskatten. Store skattekutt for de rike har bidratt til å gjøre den nordiske modellen sårbar. Middelklassen kommer ikke til å akseptere å betale for velferdsstaten for alltid, hvis den føler at den betaler mer enn de rike. Det kan sette hele systemet i fare.

Økonomiprofessor Thomas Piketty til Dagens Næringsliv

NORGE GJØR SOM RUSSLAND OG KINA

Vi kan ikke bygge en modell som gjør noe med ulikheten uten å redusere de enorme forskjellene i formue og eierskap. Det får du ikke uten arveavgift og formueskatt.

Piketty mener det er slående at Norge, som et av få vestlige land, være seg USA, Tyskland, Storbritannia eller Frankrike, står uten arveavgift.

- Jeg skjønner ikke hvorfor sosialdemokratiske Norge skal gjøre som Russland, Kina og andre autokratier. Hvorfor vil Norge tilhøre dette selskapet? Det er merkelig!

Økonomiprofessor Thomas Piketty til Dagens Næringsliv

KONGENS FORTJENESTEMEDALJE TIL VIDKUN EIDNES

Vi gratulerer tidligere rektor ved Harstad Folkehøgskole, Vidkunn Eidnes, med Kongens fortjenestemedalje! Medaljen gis til mennesker som har gjort en samfunnsnyttig innsats over lengre tid, og Vidkunns innsats som rektor, lærer og frivillige arbeid med formidling av lokalhistorie trekkes frem.

Vidkunn kommer fra en folkehøgskolefamilie, og vokste opp på det som da het Trondarnes folkehøgskole, hvor faren var rektor. Han jobbet senere også som lærer på Vefsn Folkehøgskole Toppen.

På Trondarnes/Harstad folkehøgskole jobbet han som lærer, inspektør og rektor gjennom 40 år. Han har òg sittet i styrene til både Informasjonskontoret for folkehøgskolen og Folkehøgskoleforbundet. Etter at han ble pensjonist har han bidratt på Harstad folkehøgskole som historieformidler, valgfaglærer i keramikk og som leder av Trondarnes folkehøgskolelag.

E.H.

Her får Vidkunn Eidnes Kongens fortjenstmedalje

Faksimile fra Harstad Tidende

På stand for folkehøgskolene: F.v. Einar Opsvik, Gjermund Eide Bratberg, Svala Torshaug, Øyvind Krabberød og Angelina Christiansen.

FOLKE HØGSKOLENE PÅ ARENALSUKA

Folkehøgskoleforbundet i samarbeid med Noregs Kristelige folkehøgskolelag deltok for åttende gang på Arendalsuka – i uke 33. Det er nummer elleve i rekken for dette nasjonale arrangementet i Arendal. Det var rekordbesøk med hele 150.000 besøkende i den sjarmerende sørlandsbyen.

Arendalsuka skal være en årlig nasjonal arena hvor aktører innenfor politikk, samfunns- og næringsliv møter hverandre og folk, for debatt og utforming av politikk. Det var 202 stands og 1725 ulike arrangement – som er det høyeste så langt.

Arendalsuka er partipolitisk uavhengig, og har som mål å styrke troen på politikk og politisk debatt. Med Arendalsuka ønsker arrangøren å bidra til et levende demokrati.

Arrangementkonseptet startet i 2012 og har år for år vokst i omfang. Folkehøgskolene er sentralt plassert med stand og T-skjorter med påskrift «Demokrati er ikke medfødt». Det er viktig å være til stede på dette demokratiske «dansegulvet». Her er det rom for å knytte kontakter, for gode samtaler og til å formidle hva folkehøgskolene står for.

De første dagene var det Folkehøgskoleforbundet som var ansvarlig for å befolke standen. Generalsekretær Angelina Christiansen, leder i FHF Einar Opsvik og redaktør Øyvind Krabberød – og med god hjelp av unge med folkehøgskoleerfaring – Svala Torshaug og Gjermund Eide Bratberg. For NKF deltok Terje Wehus, Andreas Melberg og nyvalgt leder i NKF Helge Kjøll.

ØK

Arbeidslivet

MEDARBEIDER-
SAMTALEN

Medarbeidersamtaler gjennomføres på mange folkehøgskoler årlig. Den er ikke direkte lovpålagt, men medarbeidersamtalen er et verktøy som kan brukes til å sikre arbeidsmiljøloven §4-2 *Krav til tilrettelegging, medvirkning og utvikling* og § 4-3 *Krav til det psykososiale arbeidsmiljøet*. Arbeidsgivers plikter, ifølge disse to paragrafene, kan kort oppsummeres slik:

- Legge til rette for faglig og personlig utvikling
- Ta hensyn til den enkelte arbeidstakers forutsetninger i organisering av arbeidet
- Sikre varierte oppgaver og kommunikasjon med andre
- Gi mulighet til selvbestemmelse, innflytelse og faglig ansvar
- Gi tilstrekkelig informasjon og opplæring
- Forebygge uheldige fysiske og psykiske belastninger og skader

Arbeidsgiver ivaretar disse kravene sikrest ved å invitere arbeidstakere til individuell dialog, slik at alle får mulighet til å bli sett, hørt og likebehandlet. Leders invitasjon til personlig samtale om arbeidstakerens nåsituasjon og fremtid innebærer at samtalen er fortrolig, at det er prioritert og avsatt tid til hver enkelt og at det er gitt tid til å forberede seg.

Dialog er et honnørord i folkehøgskolen, vi snakker mye sammen, men alle ser likevel ikke behovet for denne typen strukturerte samtaler. Alle føler seg heller ikke nødvendigvis trygg nok til å være åpen om sin vurdering av arbeidsoppgaver og arbeidsmiljø. Det hender derfor at noen lurte på om de kan takke nei til medarbeidersamtale. Arbeidsmiljøloven § 2-3 Arbeidstakers medvirkningsplikt sier: «Arbeidstaker skal medvirke ved utfor-

ming, gjennomføring og oppfølging av virksomhetens systematiske helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid. Arbeidstaker skal delta i det organiserte verne- og miljøarbeidet i virksomheten og skal aktivt medvirke ved gjennomføring av de tiltak som blir satt i verk for å skape et godt og sikkert arbeidsmiljø.»

Arbeidsgiver alene vil ikke kunne sørge for et godt arbeidsmiljø, men vil være helt avhengig av medvirkning fra de ansatte. Derfor skal det mye til for at en medarbeider kan motsette seg å delta i en samtale som har til formål å ivareta pliktene i arbeidsmiljøloven. Noen arbeidsplasser utvikler andre metoder for å sikre at lovens intensjon oppfylles, og det er det ingenting i veien for, bare den enkeltes rett er ivaretatt – det vil etter vårt syn ikke være tilstrekkelig med gruppeprosesser.

Tariffavtalene gir arbeidstakere rett til å kreve en samtale om lønnsutvikling; noen åpner for at en medarbeidersamtale også kan inneholde dette temaet. Vi synes ikke det er hensiktsmessig da vi tror at det kan legge uheldige føringer for de forutgående temaene i samtalen, dersom disse etterpå skal kobles sammen med et lønnskrav. I en lønnsamtale kan arbeidstaker la seg bistå av tillitsvalgt, det er ikke naturlig i en medarbeidersamtale, dette illustrerer en av forskjellene på de to samtalene som bør vurderes før disse to eventuelt slås sammen.

Folkehøgskolens ambisjon for elevene er at aktivitet skal føre til refleksjon, utvikling og vekst. En årlig medarbeidersamtale er ett verktøy som kan tas i bruk for å sikre at også ansatte gjennom dialog får mulighet til selvrefleksjon, og til å få leders støtte til videreutvikling både faglig og personlig.

Angelina K. Christiansen
Generalsekretær i Folkehøgskoleforbundet

NYTTÅRSFORSETT

Nyttårsforsett eller i omskrive form; forsett for eit nytt år er eit vanleg fenomen. Ofte bli det målsettingar som ein ikkje når, som er visjonære og som blir repet-erande år for år. Nyttårsforsett er likevel viktig, - utan mål og draumar blir ingenting realisert. Alle folkehøgskular startar sine langkurs i august og med det blir forsetta fornya ved starten på eit nytt skuleår. Til ein viss grad handlar det om å snu bunken og starte på nytt, men vi ser også at det blir gjort eit omf- fattande utviklingsarbeid. Ikkje minst er gløden for både skuleslaget og eigen skule er stor. Folkehøgskulerørsla blir realisert og blir til handling og danning i møtet med elevane. Forbundet skal bidra med tiltak i form av kurs og inspiras- jon, besøk og bistand til skulane, kontakt med myndigheiter og samarbeid andre organisasjonar.

Idé- og prinsippprogrammet er styringsreiskapen for Folkehøgskoleforbundet (FHF) sitt daglege arbeid. Det er også stor spenning knytt til kva styring ny NOU for folkehøgskulen vil skissere. Spenninga mellom skulane sin autonomi og statleg styring har vore ein gjengangar i historia, og blir igjen sett på prøve. Utvalet skal svare på problemstillingar knytt til både rammer og innhald i folke- høgskulen. Det er diskusjon om dei økonomiske ordningane og det blir stilt spørsmålsteikn ved kva som er fagleg kvalitet i eit dannelsingsperspektiv. Det blir kanskje andre kontrollordningar som utfordrar skulane på ein ny måte. Vi hel- sar velkomen klarare kriterium for oppretting av nye skular.

I løpet av hausten blir også særavtalen ferdigstilt. Denne er viktig for organi- seringa av skuleåret og har påverknad på korleis skulane kan realisere sitt dan- ningsarbeid. Vi har lagt Folkehøgskoleuka bak oss med ei rekke kurs og sosialt samvær. I løpet av året blir det m.a. tilbod om kurs i veiledningspedagogikk og kurs for styremedlemmer. Tillitsvalgtkonferansen er eit årleg møtepunkt med både organisasjonssaker og rørslefokus. Det blir også arbeid vidare for å styrke songtradisjonen og det blir jobba med m.a. krenkingskultur og dannelsingsreiser.

Folkehøgskulen har også som ei alltid tilbakevendande utfordring og oppgåve å drive demokratisk danning. «Folkehøgskule for alle» er ikkje fullført ved å ha det som tema på rektormøtet, men blir realisert ved å arbeide for representativi- tet på den enkelte skule. Utviklingsarbeid og samtalar rundt skulane sin peda- gogikk og møte med elevar er også eit kontinuerlig arbeid.

FHF er også pålagt å arbeide for eit konstruktivt samarbeid med dei andre organisasjonane i folkehøgskulen. Vi ser fram til eit godt samarbeid med ny leiar i NKF; Helge Kjøll. På NKF sitt landsmøte i juni har vart det også gjort eit framtidsretta vedtak: I handlingsplanen for det komande året har det blitt tatt med ei formulering om at NKF-styret skal ta initiativ til samtaler om muli- ge framtidige organisasjonsformer.

Godt nytt år!

Einar Opsvik,

Leiar i Folkehøgskoleforbundet

FOLKEHØGSKOLEUKA

Fana folkehøgskule var i år som i fjor vertskap for *Folkehøgskoleuka*. Når ein må avvise tilsette i folkehøgskulen som ynskjer å vere med, tyder det på at innhaldet er relevant og at veka fungerer etter intensjonane. Kursa har gitt påfyll og inspirasjon framfor oppstarten av nytt skuleår. Kurs for nye tilsette, både praktisk, lærarar og leiarar er fast post på programmet, og vi helsar alle nye i folkehøgskulen spesielt velkomne! Eitt av mange interessante kurs, vart leia av Jonas Møller frå Danmark. Han bidrog i det evige arbeidet med å omsette danning til konkret arbeid. I tillegg til fagleg inspirasjon er dei uformelle sosiale arenaene også uvurderlege for utveksling av erfaring og nettverksbygging. Takk til Fana folkehøgskule for flott arbeid som vertskap!

«Folkehøgskoleuka 2023» skal ha nytt vertskap, og interesserte skular kan melde si interesse ved å svare på utlysing som kommer i løpet av hausten.

ARENDALSUKA

Folkehøgskoleforbundet (FHF) har i samarbeid med NKF del-tatt på Arendalsuka. Dette arrangementet har ein stor og variert bukett av deltakarar og arrangement. Folkehøgskulen har eigen stand der vi møter mange som er interessert i å snakke om og stille spørsmål om folkehøgskulen. Vi har deltatt på mange ulike seminar, og fått helse på m.a. kunnskapsminister Tonje Brenna. Alle dei politiske partia er tilstades i byen, og det er rike mog-legheiter til å høyre på, møte og spørje sentrale politikarar om det som blir aktualisert. Seminarmenyen på Arendalsuka er både lærerik og inspirerende. Vår deltaking bidrar til at vi som organi-sasjon både får kjennskap til og blir oppdatert på kva som er på dagsorden både i politikken og hos mange organisasjonar.

TILLITSVALGTKONFERANSEN

31. oktober – 03. november er tidspunktet for FHF sin årlege konferanse for tillitsvalte. Lokallagsarbeidet er viktig både for det tradisjonelle fagforeiningsarbeidet og for å halde arbeidet i folke-høgskulerørsla varmt. Nye tillitsvalte blir invitert til forkurs 31. oktober der det blir gitt ei grunnleggande innføring i det å vere tillitsvalt. I hovudkonferansen blir ein oppdatert på det nye i lov og avtaleverk og får fornya kunnskap og trening i andre tema.

Tillitsvaltkonferansen er gratis for lokale tillitsvalte og gir rett til fri med lønn samt eventuell refusjon av vikarmidlar til skulen. Informasjon og link til påmelding finnast på www.frilyntfolkehogskole.no under «kalender».

NORDISK FOLKEHØGSKOLERÅD

Medlemmer frå organisasjonane i dei ulike nordiske landa har årleg fire møte i Nordisk folkehøgskoleråd. Leiinga av rådet går på omgang og Finland har no i ein toårsperiode dette ansvaret. Rådet utvekslar erfaringar frå dei ulike landa m.a. gjennom landrapportar knytt til aktuelle tema i samfunnet og i folkehøg-skulen. Det blir no arbeidd med å utforme ein Erasmus+ søknad. Dette er eit omfattande arbeid og det er sett av midlar til den danske folkehøgskuleforeninga som skal utforme søknaden. Mål-settinga er å arrangere åreleg konferansar i ulike stader Norden. Det blir to ulike konferansar; eit toppmøte for folkehøgskule-politiske spørsmål og ein konferanse for tilsette i skuleslaget med folkehøgskulepedagogiske tema. I dette arbeidet vil ein også halde kontakt med organisasjonar som vil starte eller driv folke-høgskuleliknande tiltak i dei baltiske landa, i Polen og på Island.

UTVALSMØTE

I ein hektisk kvardag er det vanskeleg å samle utval til møte. Koronatida har i tillegg sett ein stoppar for møteaktiviteten, men dette blir no sett på dagsorden på nytt. Det er i haust planlagt møter i lærarutvalet og utval for praktisk personale. Utvalsarbeidet er ein grunnleggande del av den demokratiske strukturen i FHF og er eit forum som kan kanalisere saker frå medlemmene inn i m.a. styret i FHF. Utvala skal vere ideskaparar over for Folkehøgskoleforbundet og skuleutviklingsarbeidet, og vere eit rådgjevande organ i ulike profesjonsforhold. Informasjon om utvala, mandat og medlemmer finn ein på frilynt folkehøgskule sine websider under fana «organisasjonen».

LEDERFORUM OG ÅRSMØTE I INFORMASJONSKONTORET

For første gong blir delar av Lederforum felles for frilynt og kristen folkehøgskule. Arrangementet går av stabelen 7. – 9. november, og den første dagen som skal vere på Gardermoen blir felles. Vi har på programmet viktige saker som er relevante for begge greiner. Dette gjeld i første rekke NOU for folkehøgskulen som blir offentleggjort kun nokre dagar før arrangementet. Det blir i desse dagar arbeidd med det øvrige programmet for FHF sin del av lederforum. Dette skal haldast på Quality hotell 33 i Oslo. Det blir som vanleg tatt med ein eigen bolk for inspektørar/ass.rektor. Årsmøtet for IF blir tysdag 8. november.

LANDSMØTET I NKF

Leiar i FHF vart invitert og tok del i Noregs Kristelige *Folkehøgskolelag* (NKF sitt årsmøte, som vart halde på Risøy folkehøgskole i juni. I samband med drøftingar rundt organisasjonen si årlege rullering av handlingsplanen, vart det gjort eit vedtak som opnar for tettare samarbeid og nye moglegheiter framover. Styret i NKF får i oppdrag frå årsmøtet å ta initiativ til samtalar om moglege framtidige organisasjonsformer. Vi helsar dette initiativet velkomen og ser med spenning fram mot samtalar med NKF. Vi helsar også NKF sin nye leiar Helge Kjøll velkomen!

OPPSTART AV NYE FRILYNT SKOLER

Stavanger Urban Folkehøgskole (StUF) og Øyrekka Folkehøgskole har nå ønsket elever velkommen for første skuleår. FHF og IF besøkte begge skolene i begynnelsen av august, det var virkelig spennende å se de to helt forskjellige folkehøgskolene ta form. StUF etablerer seg foreløpig i leide lokaler, mens de rehabiliterer lokalet hvor de skal ha sitt permanente opphold midt i byen. Øyrekka har også midlertidige lokaler, folkehøgskolen skal ha tilhold på en kjempestor husbåt fortøyd i Mausund. Vi ønsker både ansatte og elever et godt folkehøgskoleår!

SÆRAVATALEN FOR SKOLER TILKNYTTET VIRKE

Den 22. juni var det forhandlinger mellom Virke og arbeidstakerorganisasjonene som er part i Særavtale for undervisningspersonale i folkehøgskolen. Partene er enige om viktigheten av at det partssammensatte utvalget snarest viderefører arbeidet med forslag til revisjon av særavtalen, avtalens gyldighet er derfor satt til 31. desember i år.

Sats for ulempetillegget er økt til kr. 27.900, og har fått virkningsdato fra 1. august 2021. En ytterligere økning av satsen vil være et mål for arbeidstakersiden, når ny særavtale skal forhandles senest 31. desember 2022.

Angelina Christiansen og Einar Opsvik

NYTT FRA IF

INFORMASJONSKONFERANSE

Informasjonskonferansen arrangeres i Sandvika, Bærum

Vi gleder oss til informasjonskonferansen 12. – 14. september i Sandvika. Påmeldingen er i skrivende stund god og det blir hyggelig å se hverandre igjen.

ÅRSMØTE/LEDERFORUM

Årets Lederforum, for rektorer og inspektører, blir 7. – 9. november. For første gang så blir den første dagen arrangert i fellesskap med Rektorforum for IKF. Dette fordi det er viktige temaer som er relevante for både IF- og IKF-rektorene. Dette gjelder spesielt NOU-rapporten, som blir offentliggjort bare en uke før Lederforum, og også avtalene mellom informasjonskontorene og skolene om skolenes markedsføring i de felles kanalene.

Det jobbes med program for Lederforum, men vi vet allerede nå at årsmøtet i IF er satt til 8. november.

Vi oppfordrer alle rektorer og inspektører til å sette av dagene.

ELEVSTALL

Vi har dessverre dårligere søkning enn i fjor. Nesten 5 prosent færre har takket ja til plass på folkehøgskole pr 1. august. Dette rammer, som vanlig, skjevt og treffer noen skoler ekstra hardt.

Vi har forsøkt å finne ut av hva ungdommene skal gjøre i høst når de ikke skal gå på folkehøgskole og dette er de foreløpige konklusjoner:

- De skal **ikke** gå på universitet eller høyskole. Det var en 12,5 prosent nedgang i søkning dit.
- De skal **ikke** gå på fagskole. Det var en nesten 25 prosent nedgang i søkningen dit.
- Ungdomsskullet har **ikke** blitt mindre. Tvert imot så er det en liten økning i antall 19-åringer i år i forhold til i fjor.
- Forsvaret har **ikke** økt inntaket vesentlig.
- Det er flere ungdommer som har søkt seg til digitale studier, men siden tilbudet innen digitale studier foreløpig er begrenset så har det antakelig ikke den store betydningen for det samlede bildet. Det kan likevel være en indikasjon på at flere ungdommer foretrekker å være hjemme når de går på skole enn å være fysisk sammen med andre.
- Det har vært lettere for ungdom å få jobb så det kan være at noen jobber i stedet for å gå på skole.
- Det kan være flere som velger å ta opp fag siden det var større fravær i videregående skole enn vanlig, hvilket kan ha medført at elevene har fått dårligere karakterer.
- Det kan være flere som ikke fullførte videregående skole, spesielt i de større byene der elevene var mer utsatt for digital skole. Tallene har SSB først i februar neste år, men tilbakemeldinger fra rådgivere i Oslo kan tyde på at det var flere som droppet ut av videregående skole forrige skoleår enn vanlig.
- Det kan være flere ungdommer med reisesug, etter tre år med dårlige reisemuligheter, som velger å bruke året på jornd-rundt-reiser eller besøk til andre land og verdensdeler.

Dorte Birch

FOLKEHØGSKOLEUKA 2022

Jeg vil sende en stor takk til alle som deltok, underviste og var med på Folkehøgskoleuka 2022. Fire herlige dager med 118 deltagere. Yngste deltager i år var lille Leon fra Stavanger Urban på 8 måneder. Det er ikke verst! En helt spesiell takk for samarbeidet til alle på Fana folkehøgskule som har vært et helt perfekt vertskap i to år på rad.

Folkehøgskoleuka 2023 søker nå vertskap. Kanskje vi skal være på din skole? Søk da vel!

Mer informasjon på våre nettsider.

KRENKORAMA

Kanselleringskultur, woke, krenkelser, kjonning, kjønnsdystrofi, transfobi – hvordan påvirker dette skolehverdagen og hvordan forholder vi oss til alt dette i folkehøgskolehverdagen?

Det finnes utrolig mange forskningsrapporter og artikler om temaet, men ingen ting om hvordan vi møter problemstillingene og utfordringene rent pedagogisk.

Det er i utgangspunktet få der ute som kan hjelpe oss, derfor må vi ta tak i dette selv. Til sammen er det et fantastisk knippe av gode og kreative krefter i folkehøgskolen som kan være med på å utvikle undervisningsopplegg som kan være til hjelp og inspirasjon for oss alle.

Arbeiderbevegelsens folkehøgskole har i samarbeid med Folkehøgskoleforbundet (FHF) har satt sammen et likemannsutvalg som lager opplegg som prøves ut på egne skoler og perfeksjoner før det deles og legges frem som et eget kurs, på Folkehøgskoleuka 2023.

Hittil har utvalget hatt et digitalt møte samt et fysisk møte under Folkehøgskoleuka.

Folkehøgskoleforbundet søker i disse dager om prosjektstøtte. Utvalget møtes igjen rett over nyttår.

Utvalget består av:

- Espen Bråten Kristoffersen, rådgiver FHF
- Ingvild Tollehaug Jevne, rektor Arbfhs Ringsaker
- Benedicte Hambro, internatleder Arbfhs Ringsaker
- Jonatan Rask, rektor Lofoten fhs
- Bjørn Olav Nicolaisen, rektor Namdals fhs
- Marie Klem, cosplaylærer Namdals fhs
- Kjetil Hallre, musikk lærer Ringerike fhs
- Gøril Fauske, musikk lærer Ringerike fhs
- Haldis Brubæk, Romerike fhs

Referansegruppe:

- Angelina Christiansen, generalsekretær FHF
- Einar Opsvik, leder av FHF
- Marie Wiland, Rådgiver skoleutvikling IKF

KURS I PSYKISK FØRSTEHJELP FOR UNGE

Flere og flere rammes av psykisk sykdom. Også på folkehøgskolene opplever vi at elever har ulike psykiske utfordringer.

Hva gjør man når en elev er psykotisk og hører stemmer i hodet? Eller når Jonas får et angstanfall under en morgensamling? Eller når man får vite at Anna har låst seg inne på rommet sitt og driver med selvskading og vil ta sitt eget liv? Når Sigrid blir tynnere og tynnere og aldri møter opp til middagen?

Målet med kurset dette kurset er å gi deg konkrete verktøy i møte med utfordringer knyttet til psykisk helse hos våre elever. Du vil lære deg å gjenkjenne symptomer på psykisk sykdom, samt hvordan du kan støtte og guide en elev slik at vedkommende kan få riktig form for behandling og hjelp. Hvordan skal vi møte elevene på best mulig måte? Og hvordan følger vi opp?

Kurset består av et 12 timers treningsprogram som avvikles over 2 dager. På kursets første dag vil du få utlevert en bok som utgjør grunnlaget for undervisningen. Denne får du selvsagt med deg hjem.

Kursholder er Lars Jørgensen. Han er sertifisert instruktør fra Psykiatrifonden i Danmark. Han er utdannet coach og psykoterapeut, og har i over 20 år jobbet ved Ubberrup Højskole i Danmark, hvor han er ansvarlig for skolens psykologiske profil. På højskolen underviser han bl.a. i Psykologi og Psykisk Førstehjelp, og han er ansvarlig for skolens elever, som har særlige psykiske problemer.

- Kurset arrangeres 13. – 14. februar 2023 på The well som ligger like utenfor Oslo.
- Påmelding på Folkehøgskoleforbundet:
– www.frilyntfolkehogskole.no

INNSPILL:

Har du innspill til meg? Ideer til kurs?

Kontakt meg på espen@folkehogskole.no

Espen Bråten Kristoffersen

NORDISK BÆREKRAFT

UTDANNINGSMODELLER FOR BÆREKRAFTIG UTVIKLING I VOKSENOPPLÆRING

Folkehøgskolene har blitt valgt ut som ett av to eksempler på utdanningsmodeller som fremmer bærekraft, gjennom et nordisk prosjekt finansiert av Nordisk Ministerråd. Nordisk nettverk for voksnes læring (NVL) sitt undernettverk om bærekraftig utvikling leder prosjektet. Prosjektet har som mål å undersøke utdanningsmodeller som fremmer bærekraft, og hvordan virksomhetskulturer og holdninger påvirker og påvirkes. Prosjektet skal bidra til kunnskap om utdanningsmodeller som fremmer en mer helhetlig og bærekraftig organisasjon, hvor hele skolen er involvert; ledere, lærere og studenter/deltakere.

Prosjektet har engasjert tre forskere, som skal studere de to modellene og hvordan de bidrar til å fremme bærekraft. Folkehøgskolemodellene som blir løftet frem i dette prosjektet er fra oppfølging av folkehøgskolenes bærekraftvedtak fra 2019, samt erfaringer fra Aksjonsforskning og bærekraftprosjektet fra 2014–2017.

Prosjektmedlemmene møtes flere ganger i løpet av høsten, både digitalt og fysisk, og forskerne skal ferdigstille en rapport fra arbeidet i løpet av desember i år. Vi ser frem til å høre hva de kommer frem til! For spørsmål om prosjektet, kontakt Einar Opsvik i Folkehøgskoleforbundet eller Marie Wiland i Noregs Kristelige Folkehøgskolelag.

BÆREKRAFTIG DANNELSE – HVA OG HVORDAN?

De fleste er etter hvert kjent med begrepet «utdanning for bærekraftig utvikling» som er ett av delmålene i FNs bærekraftsmål (4.7) – men hva er det, og hvordan gjør vi det? Skal det være utdanning *om* bærekraft – altså mer kunnskap om de tre dimensjonene i

bærekraftig utvikling, eller skal det være utdanning *for* bærekraftig utvikling? Faren da, er at undervisningen fort blir normativ – for hvilke valg må vi ta for å leve bærekraftige liv? Utdanning i bærekraftig utvikling har fokus på å lære gjennom å være i naturen, eller ved å besøke relevante organisasjoner, og at disse opplevelsene bidrar til at elever får økt engasjement for bærekraft.

*Bærekraftig dannels*e er et begrep som etter hvert er mye brukt

ved danske folkehøgskoler, og folkehøgskoleforeningen i Danmark (FFD) har for tiden et prosjekt som handler om nettopp dette. Her bidrar ti folkehøgskolepedagoger, fra ulike fagbakgrunner, med sine refleksjoner omkring hva bærekraftig dannels

betyr i deres undervisning, og på folkehøgskolen der de jobber. Disse refleksjonsnotatene skal etter planen bli til en bok i løpet av 2022–23.

Bærekraftig dannels

e kan kanskje betegnes som utdanning *som* bærekraftig utvikling – at folkehøgskoler «walk the talk» – både har bærekraft som kjerneverdi OG følger opp gjennom handlinger i både drift og undervisning. Elevene får lære om, oppleve og erfare bærekraft i praksis gjennom hele folkehøgskoleåret – og reflektere og stille kritiske spørsmål underveis, sammen med de ansatte.

Frida Isungset, som skrev ferdig sin masteroppgave om utdanning for bærekraftig utvikling på folkehøgskoler i Norge i 2021, fant at det er et behov for å reflektere mer rundt hva dette innebærer – for å unngå at det blir for normativ didaktikk. Begrepet «bærekraftig dannels

e» åpner opp for en slik samtale og reflek-

sjon blant lærerne og de øvrige ansatte – hva *innebærer* bærekraftig dannels

e, og hvordan gjør vi det på vår skole?

BRITA PHUTHI GÅR UT I 3 ÅRS UTDANNINGSPERMISJON

Fra 1. oktober går Brita Phuthi, som har jobbet som internasjonal rådgiver for Folkehøgskolerådet i 11 år, ut i utdanningspermisjon. Brita har blitt tatt opp som Ph.d. stipendiat ved Oslo Met på et 3-årig Ph.d. program i utdanningsvitenskap for lærerutdanning, og skal ha fokus på «Kritisk utdanning for en bærekraftig verden». Vikariatet for stillingen utlyses i september.

Brita Phuthi

STØTTEANNONSER TIL FOLKEHØGSKOLEN

AGDER FOLKEHØGSKOLE

4640 Søgne
Tlf.: 38 16 82 00
Rektor: Reidar Nilsen
www.agder.fhs.no

ARBEIDERBEVEGELSENS FOLKEHØGSKOLE, RINGSAKER

2390 Moelv
Tlf.: 62 35 73 70
Rektor: Ingvild Tollehaug Jevne
www.afr.fhs.no

BUSKERUD FOLKEHØGSKOLE

3322 Darbu
Tlf.: 31 90 96 90
Rektor: Mariann Aaland
www.buskerud.fhs.no

BØMLO FOLKEHØGSKULE

5437 Finnås
Tlf.: 53 42 56 50
Rektor: Magne Grøneng Flokenes
www.bomlo.fhs.no

ELVERUM FOLKEHØGSKULE

2408 Elverum
Tlf.: 62 43 52 00
Rektor: Per Egil Andersen
www.elverum.fhs.no

EVJE FOLKEHØGSKOLE

4735 Evje
Tlf.: 37 88 60 05
Rektor: Aslak J. Brekke
www.evjefhs.no

FANA FOLKEHØGSKULE

5259 Hjeltestad-Bergen
Tlf.: 55 52 63 60
Rektor: Tore Haltli
www.fanafhs.no

FJORDANE FOLKEHØGSKULE

Boks 130, 6771 Nordfjordeid
Tlf.: 57 88 98 80
Rektor: Silvia van Hesik Førde
www.fjordane.fhs.no

FOLLO FOLKEHØGSKOLE

1540 Vestby
Tlf.: 64 98 30 50
Rektor: Jan Martin Medhaug
www.follo.fhs.no

FOSEN FOLKEHØGSKOLE

7100 Rissa
Tlf.: 73 85 85 85
Rektor: Arnhild Finne
www.fosen.fhs.no

HADELAND FOLKEHØGSKULE

2760 Brandbu
Tlf.: 61 33 96 00
Rektor: Arne Ruste
www.hafos.no

HALLINGDAL FOLKEHØGSKULE

3550 Gol
Tlf.: 32 07 96 70
Rektor: Janne Merete Sukka
www.hallingdal.fhs.no

HARDANGER FOLKEHØGSKULE

5781 Lofthus
Tlf.: 53 67 14 00
Rektor: Trond Instebø
www.hardanger.fhs.no

HARSTAD FOLKEHØGSKOLE

9404 Harstad
Tlf.: 77 04 00 77
Rektor: Harald Markussen
www.trondarnes.fhs.no

IDRETTSSKOLEN – NUMEDAL FOLKEHØGSKOLE

3626 Rollag
Tlf.: 31 02 38 00
Rektor: Lars Petersen
www.idrettsskolen.com

JÆREN FOLKEHØGSKULE

4352 Kleppe
Tlf.: 51 78 51 00
Rektor: Monica Cecilie Høien
www.jarenfhs.no

KARMØY FOLKEHØGSKULE

4291 Kopervik
Tlf.: 52 84 61 60
Rektor: Jarle Nilssen
www.karmoy.fhs.no

LOFOTEN FOLKEHØGSKULE

8310 Kabelvåg
Tlf.: 76 06 98 80
Rektor: Jonatan Rask
www.lofoten.fhs.no

MANGER FOLKEHØGSKULE

5936 Manger
Tlf.: 56 34 80 70
Rektor: Geir Rydland
www.manger.fhs.no

MØRE FOLKEHØGSKULE

6151 Ørsta
Tlf.: 70 04 19 99
Rektor: Rune Hovde
www.more.fhs.no

NAMDALS FOLKEHØGSKULE

7870 Grong
Tlf.: 74 33 20 00
Rektor: Bjørn Olav Nicolaisen
www.namdals.fhs.no

NANSENSKOLEN

2609 Lillehammer
Tlf.: 61 26 54 00
Rektor: Signe Therese Strøm
www.nansenskolen.no

NESTOR MELSOMVIK

3159 Melsomvik
Tlf.: 33 33 55 00
Rektor: Terning Dahl-Hansen
www.nestorutvikling.no

NORDISKA FOLKHØGSKOLAN

Box 683-SE-442 31 Kungälv, Sverige
Tlf.: 00 46 303 20 62 00 vx
Rektor: Karin Langeland
www.nordiska.fhsk.se

NORDMØRE FOLKEHØGSKULE

6650 Surnadal
Tlf.: 71 65 89 00
Rektor: Kristian Lund Silseth
www.nordmore.fhs.no

NORD-NORSK PENSJONISTSKOLE

8920 Sømna
Tlf.: 75 02 92 80
Rektor: Geir Nydahl
www.nordnorsk-pensjonistskole.no

PASVIK FOLKEHØGSKOLE

9925 Svanvik
Tlf.: 78 99 50 92
Rektor: Ketil Foss
www.pasvik.fhs.no

PEDER MORSET FOLKEHØGSKOLE

7584 Selbustrand
Tlf.: 73 81 20 00
Rektor: Arild Moen
www.pedermorset.no

RINGEBU FOLKEHØGSKULE

2630 Ringebu
Tlf.: 61 28 43 60
Rektor: Rolf Joar Stokke
www.ringebu.fhs.no

RINGERIKE FOLKEHØGSKOLE

3510 Hønefoss
Tlf.: 32 17 99 00
Rektor: Morten Eikenes
www.ringerike.fhs.no

ROMERIKE FOLKEHØGSKOLE

2050 Jessheim
Tlf.: 63 97 09 10
Rektor: Haldis Brubæk
www.romerike.fhs.no

SANDEFJORD FOLKEHØYSKOLE

3232 Sandefjord
Tlf.: 33 42 17 90
Rektor: Knut Søyland
www.skiringssal.fhs.no

SELJORD FOLKEHØGSKULE

3840 Seljord
Tlf.: 35 05 80 40
Rektor: Kristine Rønning
www.seljord.fhs.no

SETESDAL FOLKEHØGSKULE

4747 Valle
Tlf.: 924 23 106
Rektor: Arne Brattekleiv
www.setesdal.fhs.no

SKAP KREATIV FOLKEHØYSKOLE

Neseveien 1
4514 Mandal
Rektor: Hanne Christine
Seyffarth-Fuglestveit
www.skapmandal.no

SKJEBERG FOLKEHØYSKOLE

1747 Skjeberg
Tlf.: 69 11 75 60
Rektor: Lene Dyrkorn
www.skjeberg.fhs.no

SKOGN FOLKEHØGSKOLE

7620 Skogn
Tlf.: 74 08 57 20
Rektor: Lars Waade
www.skogn.fhs.no

SOGNDAL FOLKEHØGSKULE

6856 Sogndal
Tlf.: 57 62 75 75
Rektor: Ole Karsten Birkeland
www.sogndal.fhs.no

SOLBAKKEN FOLKEHØGSKOLE

2100 Skarnes
Tlf.: 62 96 70 70
Rektor: Gunnar Skjerdal
www.solbakken.fhs.no

STAVANGER URBAN FOLKEHØGSKOLE STUF

4014 Stavanger
Tlf.: 93 08 62 77
Rektor: Geir Bakke
www.stufskole.no

STORD FOLKEHØGSKULE

5411 Stord
Tlf.: 40 40 17 53
Rektor: Torunn Laurhammer
www.stordfhs.no

SUND FOLKEHØGSKOLE

7670 Inderøy
Tlf.: 74 12 49 00
Rektor: Per Kristian Dotterud
www.sundfhs.no

SUNNHORDLAND FOLKEHØGSKULE

5455 Halsnøy Kloster
Tlf.: 53 47 01 10
Rektor: Bente Sjø
www.sunnfolk.no

TONEHEIM FOLKEHØGSKOLE

2322 Ridabu
Tlf.: 62 54 05 00
Rektor: Jon Krognæs
www.toneheim.no

TORSBUS FOLKEHØGSKULE

7320 Fannrem
Tlf.: 72 47 98 50
Rektor: Torkjell Solem
www.torshus.com

TOTEN FOLKEHØGSKULE

2850 Lena
Tlf.: 61 14 27 00
Rektor: Live Hokstad
www.toten.fhs.no

TRØNDERTUN FOLKEHØGSKULE

7227 Gimse
Tlf.: 72 85 39 50
Rektor: Tormod Gjersvold
www.trondertun.no

VEFSN FOLKEHØGSKOLE

8665 Mosjøen
Tlf.: 75 17 24 11
Rektor: Mette Haustreis
www.vefsnfolkehogskole.no

VOSS FOLKEHØGSKULE

5704 Voss
Tlf.: 56 52 90 40
Rektor: Siren Øyan Kulbeck
www.voss.fhs.no

ØYREKKA FOLKEHØGSKOLE

7284 Mausund
Tlf.: 48 94 09 00
Rektor: Nina Iversen
www.oyrekka.no

ÅL FOLKEHØYSKOLE OG KURSSENTER FOR DØVE

3570 Ål
Tlf.: 32 08 26 00 – TekstTlf.: 32 08 26 01
Rektor: Ann-Kristin Malmquist
www.al.fhs.no

ÅSANE FOLKEHØGSKOLE

5109 Hylkje
Tlf.: 55 39 51 90
Rektor: Lena Andresen
www.aasane.fhs.no

TEKST- OG DIKTSTAFETTEN:

Angelina Christiansen presenterer diktet «Nikker i takt» som er skrevet av Ingrid Bratland og utgitt i Skriveverkstedets antologi «Over» (2022) på Rørsla Forlag, som er Åsane Folkehøgskoles eget.

I TAKT

Hmm
Jeg vet ikke
Vet du?
Nei svarer du
Men jeg kan nikke i takt
Med det som ble sagt
Og late som

Late som jeg vet
Og ingen vil skjønne at jeg ikke vet
Jeg skjønner sier jeg og nikker i takt med det som
ble sagt

Men du må ikke overdrive
Da vil folk gjennomskue at du har mista hue
fullstendig
Og ikke vet

Jeg nikker i takt med det som ble sagt
Litt roligere
Og litt færre ganger denne gangen
Men jeg vet fortsatt ikke
Men jeg later som
Og jeg tror ikke du fatter at jeg bare jatter med
Og jeg hører ingen latter, du bare smatter, jeg tror
du

Nesten skratter, men atter, fatter du ikke at jeg
Bare Jatter

Jeg vet ikke
Men det er lurt å late som at man ved
Det vet jeg nå

Ingrid Bratland

Eivind Mortensen ved Hardanger folkehøgskule utfordres til neste
nummer av magasinet.